

DARIUSZ SMOLAREK SAC

KOMPOZYTORZY MUZYKI INSTRUMENTALNEJ
ZACHOWANEJ W ARCHIWUM OPACTWA CYSTERSÓW
W KRAKOWIE-MOGILE. PROBLEM ATRYBUCJI

COMPOSERS OF INSTRUMENTAL MUSIC
PRESERVED IN THE ARCHIVES OF THE CISTERCIAN MONASTERY
IN KRAKÓW-MOGIŁA: ATTRIBUTION PROBLEM

Abstract. In many monasteries of the 18th century Poland, there were vocal-instrumental ensembles. Their repertoire consisted mostly of songs designed for liturgy and religious services. An interesting fact is, that besides religious music, church ensembles had also strictly instrumental works in their repertoires. One of the largest and well preserved volumes of such music, is the musical collection of the Archive of the The Sanctuary of the Holy Cross of the Cistercian Abbey in Kraków-Mogiła.

The problematic aspect presented in the article, indicates that among the 87 instrumental works from the collection in Kraków-Mogiła, only 19 are anonymous, and from those, 6 compositions have an uncertain attribution. The collection of notes includes 68 individual instrumental works which originate in the following music centers (names of only a number of composers will be presented as examples): Mannheim (J. Stamitz, A. Fils, G.B. Toeschi), Berlin (F. Benda, brothers C.H. Graun and J.G. Graun), Dresden (J. Adam), the Czech Republic (F. Brixl, A. Laube, A. Neumann), Vienna (G. Ch. Wagenseil, K Ditters von Dittersdorf, J. B. Vanhal, V. Pichl, J. Haydn, L. Hofmann), London (C.F. Abel, J.Ch. Bach, A. Kammel, I. Raimondi), Italy (and especially Naples—P. Anfossi, P.A. Guglielmi, G. Paisiello and Milan—G.B. Sammartini) and Poland (J. Gołębek, A. Fischer).

The preserved musical collection of the *Clarae Tumbae* is a perfect example of a repertoire representativeness (orchestral and not only) of one of the most important music centers of the 18th century Poland and a relevant, at the time, ensemble.

Key words: 18th century instrumental music; 18th century composers; musical culture of the Cistercian monastery; instrumental music repertoire of the Cisterian monastery in Kraków-Mogiła.

Dr DARIUSZ SMOLAREK SAC – Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Instytut Muzykologii, Katedra Polifonii Religijnej; adres do korespondencji – e-mail: dsmolar@kul.pl

DARIUSZ SMOLAREK S.A.C., PhD – The John Paul II Catholic University of Lublin, Institute of Musicology, Department of Religious Polyphony; address for correspondence – e-mail: dsmolar@kul.pl

WSTĘP

Tak męskie, jak i żeńskie zgromadzenia zakonne przyczyniały się do rozwoju oraz szerzenia kultury muzycznej w chrześcijańskiej Europie, również w Polsce. Tę tezę potwierdza zasób muzykaliów znajdujących się w archiwach i bibliotekach kościelnych. Proweniencja (czasem trudna do określenia) rękopisów muzycznych wskazuje na żywe zainteresowanie ośrodków kościelnych życiem muzycznym¹.

W wielu klasztorach dawnej Rzeczypospolitej (XVII i XVIII wiek) istniały wokalnie-instrumentalne kapele muzyczne. Na repertuar tych zespołów składały się w dużej mierze utwory przeznaczone na liturgię (msze, nieszpory, *Te Deum*), jak i na nabożeństwa (litanie, arie kościelne)² oraz – co ciekawe – również kompozycje instrumentalne. Do jednego z najliczniej i dobrze zachowanych zasobów z taką muzyką należy Archiwum Opactwa Ojców Cystersów w Krakowie-Mogile³.

Opactwo mogiłskie (łacińska nazwa *Clara Tumba*⁴), podobnie jak inne klasztory cysterskie, miało wielkie znaczenie dla rozwoju kultury. Cystersi

¹ Zob. Katalog RISM, w: <https://opac.rism.info> (dostęp: 25.04.2016).

² Zob. Karol MROWIEC, *Katalog muzykaliów gidelskich. Rękopisy muzyczne kapeli klasztoru gidelskiego przechowywane w Archiwum Prowincji Polskiej OO. Dominikanów w Krakowie*, Kraków: Archiwum Prowincji Polskiej OO. Dominikanów 1986; Paweł PODEJKO, *Katalog tematyczny rękopisów i druków muzycznych kapeli wokalnie-instrumentalnej na Jasnej Górze*, „Studia Claromontana” 12 (1992); Dariusz SMOLAREK, *Katalog tematyczny muzykaliów z klasztoru pijarów w Podolińcu * Thematischer Katalog für Musikalien aus dem Piaristen-Kloster in Pudlein*, RISM Serie A/II, Lublin: Wydawnictwo KUL 2009.

³ W badaniach tego repertuaru dużą pomocą był katalog muzykaliów mogiłskich sporządzony przez Jolantę Byczkowską-Sztabę: Jolanta BYCZKOWSKA-SZTABA, *Rękopisy i druki muzyczne z XVIII wieku w zbiorach Archiwum Opactwa Cystersów w Krakowie-Mogile. Katalog tematyczny*, Warszawa: Biblioteka Narodowa 2013 (wydanie elektroniczne w formacie PDF na płycie CD).

⁴ Opactwo w Mogile ufundował w 1222 r. biskup krakowski Iwo Odrowąż, sprowadzając cystersów z Lubiąża. Kościół klasztorny pw. NMP i św. Wacława jest również Sanktuarium Krzyża Świętego. Znajdująca się obecnie w bocznej kaplicy cudowna Figura Jezusa Ukrzyżowanego jest od drugiej połowy XIV wieku przedmiotem ożywionego kultu religijnego. Zob. Iwo KOŁODZIEJCZYK, *Opactwo w Mogile*, w: *Szlakiem cystersów. Małopolska – Południe. Przewodnik*, red. Hugo H. Leszczyński, Kraków: Opactwo Cystersów w Mogile 1999, s. 13-48; Józef SZUJSKI, *Wiadomość historyczna o Mogile*, w: *Monografia Opactwa Cystersów we wsi Mogile opracowana i pamięci ubiegłych w r. 1864 pięciuset lat istnienia Akademii Krakowskiej poświęcona przez Towarzystwo Naukowe Krakowskie*, Kraków: Drukarnia C.K. Uniwersytetu Jagiellońskiego 1867, s. 5-24; Andrzej Marek WYRWA, *Rozprzestrzenianie się cystersów w Europie Zachodniej i na ziemiach polskich*, w: *Cystersi w kulturze średniowiecznej Europy*, red. Jerzy Strzelczyk, Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM 1992, s. 25-54. Więcej informacji: http://www.mogila.cystersi.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=48:pan-jezus-ukrzyzowany&catid=45:historia&Itemid=88 (dostęp: 30.01.2016).

sprawowali mecenat nad nauką i sztuką, a konwent do końca XVIII wieku był ważnym skupiskiem uczonych. Również zamiłowanie do muzyki było wpisane w duchowość cysterską. Zakonnicy przykładali ogromną wagę do kształcenia i umiejętności w tej dziedzinie.

Dowodem są zachowane w archiwum opactwa zabytki chorału gregoriańskiego, pochodzące z przełomu XVI i XVII wieku, fragmenty polifonicznych ksiąg głosowych oraz najliczniejsze, osiemnastowieczne muzykalia, które mieszczą ponad 385 utworów. Rękopisy i druki muzyczne pochodzące z lat 1742-1785 są oznaczone sygnaturami od numeru 860 do 1024⁵. Pewną część zawartego w nich repertuaru stanowią utwory instrumentalne.

OPIS MUZYKALIÓW Z KOMPOZYCJAMI INSTRUMENTALNYMI

Formy instrumentalne znajdują się w 72 rękopisach z oddzielnymi sygnaturami. Można z nich wyodrębnić jednostki inwentarzowe imienne – 54 rękopisy (datowanych – 24, bez daty – 30) oraz jednostki inwentarzowe anonimowe – 18 rękopisów (z datą – 3, bez daty – 15). Utwory instrumentalne zapisywano od 1762 do ok. 1785 r. (rękopisy datowane – 27, bez daty – 45).

Niektóre jednostki inwentarzowe zawierają 2 lub więcej kompozycji. Udało się wyodrębnić 87 utworów instrumentalnych. Do tego należy doliczyć 22 tańce odkryte przez Jolantę Byczkowską-Sztabę. Dużą część (68 utworów) stanowią kompozycje imienne. W 30 przypadkach znana jest data powstania rękopisu, a 38 utworów nie ma takiej informacji. Można domniemywać przedział czasowy odpisu z nazwiskiem kopisty lub kompozytora których znany jest czas życia. Prawie wszystkie rękopisy imienne mają zachowane głosy obsady instrumentalnej. Duża część muzykaliów występuje z kartą tytułową. W celu identyfikacji utworów – mimo informacji pochodzących z inskrypcji – sięgano do bazy danych RISM.

⁵ Prawie wszystkie sygnatury zostały nadane podczas inwentaryzacji archiwum przeprowadzonej przez dr. Kazimierza Kaczmarczyka i ks. Gerarda Kowalskiego – archiwisty i bibliotekarza zakonu cystersów w Mogile. *Katalog Archiwum Opactwa Cystersów w Mogile*, opracowali Dr. Kazimierz Kaczmarczyk i X. Gerard Kowalski Zak. Cyst., Wydawnictwo Sekcji Archiwalnej Krajowego Grona Konserwatorskiego w Krakowie Nr. 1 z zasiłkiem OO. Cystersów w Mogile 1919.

UTWORY ANONIMOWE

Wśród 19 anonimowych kompozycji znajdują się 3 symfonie z zapisaną na karcie tytułowej datą i nazwiskiem kopisty: sygn. 921 (1764 r., kopista J.W. Bourian), sygn. 925 (1769 r., kopista J.W. Bourian), sygn. 951 (1783 r., kopista E. Dymkiewicz).

Inskrypcje z kart tytułowych kolejnych 4 kompletnych rękopisów (bez daty) z anonimową muzyką instrumentalną wskazują na 3 symfonie oraz koncert skrzypcowy. Niestety przy obecnym stanie wiedzy nie można zidentyfikować kompozytorów. Są to utwory z następującymi sygnaturami: sygn. 985 (rękopis posiada okładkę prawdopodobnie z innego utworu, ale sam tytuł *Concerto ex D* jest zgodny z zawartością rękopisu, kopista L. Wiecki), sygn. 929 (symfonia, kopista L. Wiecki), sygn. 931 (symfonia, kopista L. Wiecki), sygn. 917 (symfonia, kopista I. Dygasiewicz).

W następujących 5 manuskryptach brak karty tytułowej sprawia, że trudno jednoznacznie ustalić skład obsady, formę lub gatunek muzyczny: sygn. 1018 (oktet⁶ [prawdopodobnie symfonia?]), sygn. 901/2 [trio?] (kopista E. Dymkiewicz), sygn. 995 [trio?], sygn. 993 [trio?, kopista L. Wiecki?].

W zbiorze muzykaliów cysterskich znajduje się 7 zdekompletowanych rękopisów, których pozostałości wskazują na istnienie utworów instrumentalnych. Są to rękopisy z następującymi sygnaturami: sygn. 924/3 (zachowany tylko głos vl 1, część: *Allegro assai* 4/4 F-dur⁷); sygn. 1008/1 (tylko karta tytułowa); sygn. 985/a (muzyczny incipit partytury na k. tyt. z innym utworem); sygn. 1044 (tylko vl 1, 2) [trio?]; sygn. 1055 (tylko vl 1) [Hasse?, Galluppi?]; sygn. 1056 (tylko vl); sygn. 1057 (tylko b); sygn. 1058 (tylko a-vla obl.).

W trakcie sporządzania katalogu muzykaliów cysterskich Jolanta Byczkowska-Sztaba odnalazła 22 tańce, ale z niepełną obsadą: sygn. 985/1-9 (tylko vl; tańce polskie: 6 polonezów, 2 kozaki, 1 mazur); sygn. 1049 (vl, vlne; 13 menuetów; na dole pierwszej karty widnieje inskrypcja: *Fr. Florianus Administrator Honor Monasterii mogilensis Soc.:.*).

Poza 7 niepełnymi i anonimowymi utworami stan zachowanych muzykaliów pozwala zrekonstruować partytury większości kompozycji instrumentalnych (76 utworów). Dzięki temu można wskazać trendy stylistyczne re-

⁶ Nazwa nadana przez autorów katalogu z 1919 r.: *Katalog Archiwum Opactwa Cystersów w Mogile*, s. 351.

⁷ Karta z vl 1 znajduje się w datowanym rękopisie z 1769 r. o sygn. 924/1-2, zawierającym instrumentalne utwory Józefa Haydna (kopista J.W. Bourian). Przymuszczalnie jest to fragment po jakimś utworze instrumentalnym tego kompozytora [symfonia?] albo też anonimowa kompozycja o nieustalonej formie. Zob. J. BYCZKOWSKA-SZTABA, *Rękopisy i druki muzyczne z XVIII wieku*, s. 216, 266-268.

pertuaru instrumentalnego oraz określić pewien muzyczny poziom byłej cysterskiej kapeli w Krakowie-Mogile.

KOMPOZYTORZY I ATRYBUCJE

Z muzyką instrumentalną ze zbioru mogińskiego jest związanych ok. 50 nazwisk kompozytorów, z czego 24 pojawia się w postaci inskrypcji w 33 utworach. Udało się zidentyfikować 22 autory, choć niektóre z atrybucji pozostają problematyczne. W niektórych przypadkach trudno zidentyfikować osobę, pomimo nazwiska zapisanego w rękopisie.

Poniżej zostaną przedstawieni twórcy muzyki instrumentalnej – na ile to możliwe – według przynależności do szkół i ośrodków w których działali⁸. Wraz z nazwiskiem umieszczono informacje o kompozycji (tytuł oryginalny kursywą) oraz numer sygnatury w katalogu.

- ◆ Szkołę Mannheimską reprezentuje trzech twórców

W zbiorach Archiwum Cystersów w Krakowie-Mogile znalazła się jedyna czteroczęściowa *Synphonia* [Symfonia D-dur, WolS I. D-6]⁹ (sygn. 935) pochodzącego z Czech skrzypka Johanna Stamitza¹⁰.

Anton Fils¹¹ jest autorem 2 kompletnych utworów *In G Concerto* [na flet] (sygn. 983) oraz *Sinfonii D-dur* [op. 2, nr 5] (sygn. 933). Na kartach rękopisu o sygn. 947 znajdują się niektóre partie Symfonii A-dur tego kompo-

⁸ Wykorzystano katalogi oraz internetową bazę danych źródeł muzycznych RISM (Répertoire International des Sources Musicales). Zob. Tabela.

⁹ Eugene K. WOLF, *The symphonies of Johann Stamitz. A study in the formation of the classic style*, Utrecht: Bohn, Scheltema & Holkema 1981. Kopie tego utworu znajdują się w kilku bibliotekach Europy, m.in. w: Musik- och teaterbiblioteket, Stockholm (RISM 190.019.661, 190.019.640), Universitätsbibliothek, Musiksammlung, Basel (RISM 400.006.692).

¹⁰ Johann Stamitz [Stamic] (1717-1757) jest zaliczany do twórców szkoły manheimskiej. Jego innowacyjne podejście do instrumentacji przyczyniło się do utworzenia prototypu klasycznej orkiestry. Zob. [Brak autora], *Stamic, Stamitz Jan Václav Antonín, Johann Wenzel Anton*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna* [dalej *EM PWM*], t. Sm-Ś, red. Elżbieta Dziębowska, Kraków: Państwowe Wydawnictwo Muzyczne 2007, s. 72-74; Bärbel PELKER, *Stamitz [Stamic] Johann [Wenzel, Anton]*, w: *Die Musik in Geschichte und Gegenwart. Personenteil* (dalej *MGG Pers.*), t. 15, red. Ludwig Finscher, Kassel: Bärenreiter 2006, szp. 1301-1303.

¹¹ Anton Fils [Filtz, Filz, Fieltz, Fiels] (1733-1760) – wiolonczelista i kompozytor w orkiestrze manheimskiej. Zob. Alina ŻURAWSKA-WITKOWSKA, *Fils Filtz, Filz, Fieltz, Fiels Antonin*, w: *EM PWM*, t. efg, Kraków 1987, s. 104; Rüdiger THOMSEN-FÜRST, *Fils, Filz, Filtz, [Johann] Anton*, w: *MGG Pers.*, t. 6, Kassel 2001, szp. 1161-1166.

zytora¹², co potwierdzają inskrypcje w nagłówkach głosów, np. *Violino Secondo A. Filcz; Ex A Basso Filcz*.

Włoski kompozytor i skrzypek Giovanni Battista Toeschi¹³ jest autorem Tria A-dur (sygn. 1034/1, rękopis z 1766 r.) [DTB (*Denkmäler der Tonkunst in Bayern*) 16 A 1], które zostało zidentyfikowane na podstawie odpisu znajdującego się w klasztorze benedyktynów w Einsiedeln¹⁴. Utwór jest zanotowany w jednym rękopisie wraz z Trio B-dur Luigi Boccheriniego.

♦ Kompozytorzy ośrodka berlińskiego i drezdeńskiego

Trzy kompozycje ze zbiorów mogińskich są sygnowane nazwiskiem Františka [Franz] Bendy¹⁵. Tylko jedna z nich jednak może być jego autorstwa (lub kogoś z jego rodziny). Jest to *Symphoniae 2 ex D* (sygn. 918/2) znajdująca się w tym samym rękopisie (sygn. 918/1) wraz z inną kompozycją podpisaną jego nazwiskiem. Jest to najwcześniej notowany w Mogile utwór instrumentalny (1762 r.). Niestety ani katalog tematyczny dzieł F. Bendy¹⁶, ani baza danych RISM nie odnotowują tej kompozycji.

Kolejne dwa utwory sygnowane nazwiskiem tego kompozytora udało się zidentyfikować jako dzieła innych twórców, działających w tym samym ośrodku co F. Benda.

Jak wykazała Jolanta Byczkowska-Sztaba, autorem podpisanej nazwiskiem *Benda Symphonia Secunda* [A-dur] (sygn. 928/2)¹⁷ okazuje się Christoph Schaffrath¹⁸. Baza danych RISM, powołując się na katalogi dzieł, wskazuje

¹² Rękopis zawiera Symfonię D-dur K. Dittersa von Dittersdorfa i Symfonię A-dur J. Haydna.

¹³ Giovanni Battista Toeschi (1735-1800) działał w Mannheimie od 1750 r. Zob. Elżbieta DZIEBOWSKA, *Toeschi Giovanni Battista*, w: *EM PWM*, t. t-v, Kraków 2010, s. 107; Robert MÜNSTER, *Toeschi [Toesca] Johann [Baptist] Maria Christoph*, w: *MGG Pers.*, t. 16, Kassel 2006, szp. 885-886.

¹⁴ Kloster Einsiedeln, Musikbibliothek, Einsiedeln, Szwajcaria (RISM 400.013.742).

¹⁵ František Benda (1709- 1786) wraz z braćmi Johannem Gottliebem i Carlem Heinrichem Graunami działał w kapeli Augusta II Mocnego, a w latach 1733-86 Fryderyka II Wielkiego. Zob. Alina ŻÓRAWKA, *Benda František*, w: *EM PWM*, t. ab, Kraków 1979, s. 260; Z. FILKOVÁ, Ingeborg ALLIHN, *Benda Franz František*, w: *MGG Pers.*, t. 2, Kassel 1999, szp. 1055-1074.

¹⁶ Douglas A. LEE, *Franz Benda (1709-1786), a thematic catalogue of his works*, New York: Pendragon Press 1984 (LeeB).

¹⁷ RISM 701.003.291 odnotowuje taki sam utwór pod nazwiskiem Christopha Schaffratha. Znajduje się on w Bibliothèque Conservatoire Royal de Bruxelles (sygn. B Bc – 7878/3). Por. J. Byczkowska-Sztaba, *Rękopisy i druki muzyczne z XVIII wieku*, s. 54-55.

¹⁸ Christoph Schaffrath 1709-1763) działał w Warszawie (1730-1733) w tzw. Polskiej kapeli Augusta II Mocnego. Był kapelmistrzem litewskiego księcia Pawła Karola Sanguszki (1680-1750) w Zaslawiu. Od 1734 r., podobnie jak F. Benda, był członkiem kapeli króla Prus, a po 1744 r. muzykiem u siostry królewskiej i kompozytorki Anny Amalii Pruskiej. Zob. K. Duszyk, *Schaffrath, Schafrath, Schafrat, Christoph*, w: *EM PWM*, t. S-Sł, Kraków 2007, s. 80-81; Inge-

jednak, że utwór może być dziełem Schaffratha (CSWV Bm: 16)¹⁹, jak też jednym z utworów któregoś z braci Graunów (GraunWV D:XII:112)²⁰. Ponadto okazuje się, że jeszcze w innym zbiorze kompozycja występuje pod nazwiskiem [Christian Friedrich] Schale²¹ (1713-1800), który również działał w zespole Fryderyka Wielkiego. Tak więc w tym przypadku zachodzi domniemanie autorstwa aż 3 kompozytorów wywodzących się z tego samego ośrodka.

Trzecia kompozycja przypisywana F. Bendzie *Symphoniae 2 ex D* (sygn. 918/1) okazuje się trzyczęściową uwerturą do opery Carla Heinricha Grauna²² *L'Europa galante festa teatrale* (GraunWV B:I:17/1-3)²³.

Ten ostatni jest też autorem Tria G-dur (sygn. 997) na flet poprzeczny, skrzypce i bas (GraunWV Bv:XV:69; WenG.56-G)²⁴.

Problematiczna jest atrybucja *Symphonii* F-dur (sygn. 928/1) sygnowanej nazwiskiem *Graun*. Okazuje się, że w niektórych przekazach autorstwo jest przypisywane Ignazowi Malzatowi²⁵ lub Johannowi Adamowi²⁶, a także Gio-

borg ALLIHN, *Schaffrath Christoph*, w: *MGG Pers.*, t. 14, Kassel 2005, szp. 1176-1178.

¹⁹ Reinhard OESTREICH, *Verzeichnis der Werke Christoph Schaffraths*, Beeskow-Berlin: Ortus Musikverlag 2012.

²⁰ Christoph HENZEL, *Graun-Werkverzeichnis: Verzeichnis der Werke der Brüder Johann Gottlieb und Carl Heinrich Graun* (2 vol.), Beeskow: Ortus Musikverlag 2006. Nie ma tej informacji w katalogu J. Byczkowskiej-Sztaby.

²¹ RISM 469.250.300. Odzyskany z Konserwatorium w Kijowie rękopis symfonii znajduje się obecnie w Archiwum Sing-Akademie zu Berlin. Brak tej informacji w katalogu J. Byczkowskiej-Sztaby.

²² C. H. Graun (1703/1704-1759) był kompozytorem, śpiewakiem (prawdopodobnie na dworze Augusta II Mocnego) i pedagogiem (nauczyciel F. Benda). W latach 1735-1759 pełnił funkcję kapelmistrza u króla pruskiego Fryderyka II. Zob. Alina ŻURAWSKA-WITKOWSKA, *Graun Carl, Karl Heinrich*, w: *EM PWM.*, t. efg, Kraków 1987, s. 448-449; Ch. HENZEL, *Graun Carl Heinrich*, w: *MGG Pers.*, t. 7, Kassel 2001, szp. 1506-1511.

²³ Pięcioaktową operę do libretta L. di Villati (1701-1752) wystawiono w Berlinie w 1748 r. RISM 452.019.240: Staatsbibliothek zu Berlin (D-B, sygn. Mus.ms 8220/1), RISM 301.007.074: Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu (PL-WRu, sygn. 61743 Muz). Według innych przekazów z Berlina jest to uwertura do 3-aktowej opery *Ifigenia in Aulide* również C.H. Grauna (RISM 452.019.245). W katalogu J. Byczkowskiej-Sztaby nie ma informacji, że jest to uwertura do opery C.H. Grauna.

²⁴ Matthias WENDT, *Die Trios der Brüder Johann Gottlieb und Carl Heinrich Graun*, Bonn 1983. Kilka odpisów tego utworu znajduje się w niemieckich bibliotekach narodowych: berlińskiej (Staatsbibliothek zu Berlin – Preußischer Kulturbesitz, Musikabteilung: RISM 452.019.608 – jako sonata triowa na dwa flety, RISM 452.019 – jako sonata triowa na skrzypce i flet) oraz dreźnieńskiej (Sächsische Landesbibliothek – Staats- und Universitätsbibliothek, Dresden: RISM 212.002.654). Zob. J. BYCZKOWSKA-SZTABA, *Rękopisy i druki muzyczne z XVIII wieku*, 91.

²⁵ Ignaz Malzat (1757-1804). H. HERRMANN-SCHNEIDER, *Ignaz Malzat*, w: *MGG Pers.*, t. 11, Kassel 2004, szp. 135-136.

²⁶ Johann Adam (1705-1779). O. LANDMANN, *Adam Johann*, w: *MGG Pers.*, t. 1, Kassel 1999, szp. 127-129.

vanniemu Battiscie Sammartiniemu (ok. 1700-1775). W pierwszym przypadku na pochodzenie wskazywałaby inskrypcja nazwiska *Malzat* widniejąca na rękopisie głosu skrzypiec 2 z tą samą kompozycją, która znajduje się w zbiorach jasnogórskich (sygn. II 157/1)²⁷. Informacje ze sztokholmskiej Biblioteki Muzyki i Teatru wskazują na kompozycję J. Adama²⁸, choć inskrypcja z karty tytułowej tamtego rękopisu sugeruje, że autorem uwertury (*Overtour*) jest Giovanni Battista Sammartini²⁹. Drugi jednak odpis symfonii znajdujący się w tej samej bibliotece potwierdza autorstwo J. Adama³⁰. Również inskrypcje na dwóch rękopisach z tą samą kompozycją, przechowywanych w Rudolstadt (Turyngia, Niemcy), wskazują na jej pochodzenie od tego muzyka³¹. Identyczna kompozycja – jako utwór anonimowy – występuje w zbiorze rękopisów pochodzących z byłego kolegium pijarów w Podolińcu³². Odpis z 1771 r. sporządzony przez pijara o. Benedykta Webera (sygn. H-614) wskazuje, że nie może być to utwór I. Malzata (autor miałby wtedy 14 lat). Data kopii podolinieckiej, jak i ułożenie w archiwum mogińskim w tej samej tece z jedną kartą tytułową dwóch utworów sygnowanych nazwiskiem Grauna (sygn. 928/1) i Bendi (w tym przypadku autorem *Symphonii* A-dur jest wymieniony wyżej, a działający w Dreźnie i Berlinie Ch. Schaffrath – sygn. 928/2) sugeruje, że twórcą Symfonii F-dur jest przynajmniej ktoś z kręgu kompozytorów drezdeńskich lub berlińskich. Dlatego przytoczone wyżej informacje wskazują na autorstwo działającego w Dreźnie J. Adama³³.

²⁷ Paweł PODEJKO, *Katalog tematyczny rękopisów i druków muzycznych kapeli wokalnie-instrumentalnej na Jasnej Górze*, „Studia Claromontana” 12 (1992), s. 367, nr 907. Zob. J. BYCZKOWSKA-SZTABA, *Rękopisy i druki muzyczne z XVIII wieku*, s. 90-91, nr 70.

²⁸ Musik- och Teaterbiblioteket, Stockholm. RISM 190.009.385.

²⁹ *Overtour ex F. | à | Duobus Violinis | Violetta | con | Basso. | Del sig: Batta S: Martini*. Tezę potwierdza katalog dzieł Sammartniego: Newell JENKINS, *Thematic catalogue of the works of Giovanni Battista Sammartini. Orchestral and vocal music*, Cambridge 1976 (JenS D 36).

³⁰ Inskrypcja na karcie tytułowej: *Sinfonia F# | del Sig^r Giov. Adam*. RISM 190.009.386. To stwierdzenie poświadcza katalog tematyczny wydawnictwa Breitkopfa: Barry S. BROOK, *The Breitkopf thematic catalogue. The six parts and sixteen supplements 1762-1787*, New York: Dover Publications 1966.

³¹ RISM 200.017.560; 280.001.665 w: Thüringisches Staatsarchiv, Rudolstadt; proveniencja: Fürstliche Hofkapelle, Sondershausen. Odpis tego utworu w Gunnerusbiblioteket, Universitetsbiblioteket, Trondheim, (Norwegia) wskazuje autorstwo Giovanniego Ferrandiego (1710-1791); RISM 170.000.047. Por. J. BYCZKOWSKA-SZTABA, *Rękopisy i druki muzyczne z XVIII wieku*, s. 90-91.

³² Muzykalia podolinieckie znajdują się obecnie w Państwowym Archiwum w Modrej koło Bratysławy (Słowacja). Zob. D. SMOLAREK, *Katalog tematyczny muzykaliów z klasztoru pijarów w Podolińcu*, s. 235, nr 300. RISM 570.005.113.

³³ Urodzony i działający w Dreźnie Johann Adam (1705-1779) od 1733 r. był zatrudniony na dworze Augusta II Mocnego. Komponował balety, sinfonie (wszystkie zaginęły [?]). Być może

Znaleziona pod sygn. 1000 partia *Trio Basso* z inskrypcją nazwiska *Del Sig. Graun* i scalona przez J. Byczkowską-Sztabę z głosami *Violino e Flauto 1mo* i *Violino e Flauto 2do* spod sygn. 994 okazały się być sonatą triową autorstwa Karla Friedricha Abla (1723-1787), którą ulokowano obecnie pod sygn. 992. Nazwisko kompozytora *Graun* w nagłówku karty z głosem basu instrumentalnego jest więc błędne. W archiwum cystersów mogińskich oprócz utworów instrumentalnych znajduje się sporo kompozycji wokalnych C.H. Grauna, które przepisywał cysters mogiński W. Bourian. Przepuszczalnie kopiował on również pozostałe utwory instrumentalne braci Graunów oraz twórców tego kręgu.

Jedyną zachowaną w mogińskim archiwum kompozycją Johanna Gottlieba Grauna³⁴, brata Carla Heinricha, jest – zidentyfikowana przez autorkę katalogu muzykaliów cysterskich na podstawie zachowanego głosu skrzypiec drugich (sygn. 1053)³⁵ – Symfonia F-dur (Graun WV A:XII:18; MenH. 6.98)³⁶. Wraz z bratem sygnowali swoje kompozycje tylko nazwiskiem *Graun*, dlatego jest sporo trudności z ustaleniem dokładnego autorstwa utworów rodzeństwa. Podobne wątpliwości występują w przypadku zbioru cysterskiego z Mogiły.

Wiele utworów, działającego w swoim rodzinnym Augsburgu, Johanna Gottfrieda Seyferta³⁷ [Seifert] niestety zaginęło. W zbiorach mogińskich zachowały się jednak 2 tria tego kompozytora przepisane przez cystersa E. Dymkiewicza w 1781 r. Są to Trio G-dur³⁸ oraz Trio F-dur³⁹ na dwoje skrzypiec i bas (sygn. 1002/1-2).

ten utwór skomponował jego syn, Johann Andreas Adam (1735-1785). Przez dłuższy czas ojciec i syn byli uważani za tę samą osobę. Zob. O. LANDMANN, *Adam Johann*, szp. 127-129.

³⁴ Johann Gottlieb Graun (1702/1703-1771) – kompozytor, skrzypek, który od 1712 r. działał w Drezdeńskiej Kapeli Dworskiej. Zob. Alina ŻURAWSKA-WITKOWSKA, *Johann Gottlieb [Graun]*, w: *EM PWM*, t. efg, Kraków 1987, s. 447-448; Ch. HENZEL, *Graun Johann Gottlieb*, w: *MGG Pers.*, t. 7, Kassel 2001, szp. 1511-1525; W. DZIURA, *Pisendel Johann Georg*, w: *EM PWM*, t. pe-r, Kraków 2004, s. 120-121..

³⁵ Dwa rękopisy z tą kompozycją znajdują się w Staatsbibliothek zu Berlin – Preußischer Kulturbesitz, Musikabteilung, Berlin; RISM 452.019.526 (obsada: vl 1, 2, b, fl 1, 2), RISM 452.504.256 (obsada: vl 1 2, vla, b, fl 1 2, cor 1 2).

³⁶ Carl MENNICKE, *Hasse und Die Brüder Graun als Symphoniker*, Leipzig: Breitkopf & Härtel 1907, reprint (German Edition), Nabu Press 2010.

³⁷ Johann Gottfried Seyfert (1731-1772) – uczeń C.Ph.E. Bacha (1714-1788) oraz braci C.H. i J.G. Graunów. Od 1752 r. działał w Augsburgu. Zob. H. ULLRICH, *Seyfert [Seifert]*, *Johann Gottfried*, w: *MGG Pers.*, t. 15, Kassel 2006, szp. 650-651.

³⁸ Według RISM 301.000.887 kopia tego samego tria znajduje się w Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu, ale w obsadzie na flet poprzeczny, skrzypce i bas. Zob. J. BYCZKOWSKA-SZTABA, *Rękopisy i druki muzyczne z XVIII wieku*, s. 194-195.

³⁹ W bazie danych RISM nie ma tego utworu. Przepuszczalnie kompozycja, która znajduje się

♦ Kompozytorzy działający na terenie Czech.

Do kręgu kompozytorów czeskich zaliczają się muzycy działający w Mannheimie, Dreźnie, Berlinie, Wiedniu. Część twórców jednak przez większość swojego życia funkcjonowała w Czechach.

Tego rodzaju kompozytorem jest praski muzyk František Xaver Brixl⁴⁰. W archiwum cysterskim zachowały się przypisywane mu 2 utwory instrumentalne. *Concerto Ex C* na flet poprzeczny (sygn. 984) nie ma konkordancji w bazie RISM oraz w katalogu dzieł Brixiego⁴¹. Również niejednoznaczne jest autorstwo *Symphonii ex D* (sygn. 927/2). Mimo że m.in. na karcie tytułowej pojawia się inskrypcja z nazwiskiem kompozytora⁴², to jednak 3 kopie tego utworu⁴³ wskazują na autorstwo Johanna Georga Langa⁴⁴.

na kartach tego samego rękopisu co zidentyfikowane wyżej Trio G-dur J.G. Seyferta, jest również jego dziełem. Wskazuje na to podobna budowa formalna, jak i struktura utworu. Te dwa utwory mogą pochodzić z drukowanego zbioru: 6 sonat triowych na flet, skrzypce, bas (Londyn, b. d.).

⁴⁰ František Xaver Brixl. (1732-1771). Od 1759 r. pełnił funkcję *Regens chori* w katedrze św. Wita w Pradze. Zob. A. NOWAK-ROMANOWICZ, *Brixl*, w: *EM PWM*, t. ab, Kraków 1979, s. 422-423; V. NOVÁK, *Brixl František [Franz] Xaver*, w: *MGG Pers.*, t. 3, Kassel 2000, szp. 940-942; V. NOVÁK, *Brixl Familie*, w: *MGG Pers.*, t. 3, Kassel 2000, szp. 938-944.

⁴¹ Na podstawie inskrypcji *Del Sig^e Brixl*, znajdującej się na karcie tytułowej A. Nowak-Romanowicz w *Encyklopedii Muzycznej PWM* podaje jego autorstwo jako pewne.

⁴² *Auth. Franz: Brixl*. Odpisy tej kompozycji z nazwiskiem Brixl znajdują się w Bibliotece Kościelnej w Pilicy (sygn. 59; RISM 300.257.780) i w zbiorach muzycznych Słowackiej Biblioteki Narodowej w Bratysławie (sygn. MUS XII 56, proveniencja kościoła parafialnego w Ilavie, RISM 570.000.070).

⁴³ Staatsbibliothek zu Berlin – Preußischer Kulturbesitz, Musikabteilung Berlin; proveniencja: były klasztor sióstr cysterek w Heggbach (Badenia Wirttembergia – Niemcy), RISM 452.025.566. Biblioteka i Archiwum Muzyczne klasztoru cysterskiego w Stams (Tyrol, Austria), RISM 650.003.464. Moravské zemské muzeum, oddělení dějin hudby, Brno, proveniencja: Biblioteka Kościoła Parafialnego w Heralticach (Czechy), RISM 553.004.257. Tutaj na karcie tytułowej pojawia się nazwisko Haydna (*Sigl: Hayden*).

⁴⁴ Johann Georg Lang (ok. 1722-1798) – muzyk, a od 1768 r. koncertmistrz kapeli biskupa Augsburga, który zostając w 1769 r. arcybiskupem Trewiru, przeniósł orkiestrę do Ehrenbreitstein koło Koblenji. Na twórczość J.G. Langa miała wpływ szkoła neapolitańska oraz szkoła manheimska. Jego kompozycje przypisywano J. Stamitzowi, J. Haydnowi bądź C. Ph.E. Bachowi. Zob. P. MACULEWICZ, *Lang Johann Georg*, w: *EM PWM*, t. kl-ł, Kraków 1997, s. 284-285; P. DICKE, *Lang, Johann Georg, Giovanni Giorgio*, w: *MGG Pers.*, t. 10, Kassel 2003, szp. 1155-1156; Gustav BERETHS, *Lang, Johann Georg*, w: *Neue Deutsche Biographie 13* (1982), s. 540, wydanie internetowe: <http://www.deutsche-biographie.de/pnd130344885.html> (dostęp: 16.05.2016). Na autorstwo J.G. Langa wskazuje również katalog tematyczny: Shelley G. DAVIS, [*Johann Georg Lang. Thematic index*], w: *The Symphony 1720-1840: a comprehensive collection of full scores in sixty volumes*, red. Barry B. Brook, New York-London: Garland 1986, s. 344-348 (DavLa. D12). Zob. J. BYCZKOWSKA-SZTABA, *Rękopisy i druki muzyczne z XVIII wieku*, s. 71.

W tym przypadku brak jednoznacznej atrybucji może wynikać z recepcji repertuaru poprzez koneksje drezdeńskiego dworu Wettynów.

Podobny problem podwójnej atrybucji jest związany z anonimowym Triem D-dur (nazwa na karcie tytułowej *Simphonia ex D#*, sygn. 919, rękopis z 1763 r.)⁴⁵. Próba identyfikacji autorstwa wskazuje na dwóch kompozytorów: na Karla Kohouta⁴⁶ (1726-1784) oraz na Antonina Laubego⁴⁷ (1718-1784). Rękopisy zanotowane w bazie RISM wskazują na autorstwo Tria D-dur dwóch kompozytorów. Trudność w identyfikacji sprawia fakt zapisu incipitu muzycznego tylko początku pierwszej części utworu. Ilość i nazwa części Tria D-dur w zbiorze berlińskim jest taka sama jak w Mogile i wskazywałaby na kompozycję K. Kohouta. Obsada utworu jest jednak nieco inna (w rękopisie berlińskim fl, vl, b). W zbiorach polskich, jak dotąd, nie znaleziono utworów tego wiedeńskiego kompozytora. Za autorstwem praskiego muzyka, A. Laubego, przemawiałby fakt występowania jego utworów kościelnych w zasobach archiwów na Jasnej Górze i w Gnieźnie. Identyczna z utworem przechowywanym w monachijskiej Bayerische Staatsbibliothek jest obsada, ale już nie ilość części. Zauważalna jest też bliska data odpisu: dokonany przez cystersa J.W. Bouriana pochodzi z 1763 r., a monachijski – z 1770 r.

W Mogile znajduje się druga kompozycja A. Laubego (*Trio* G-dur, sygn. 1004), która została skopiowana przez cystersa L. Wieckiego, a przekazana prawdopodobnie przez muzyka pelplińskiego Ambrożego Wentzla. Utwór nie ma konkordancji, ale na stronie tytułowej znajduje się inskrypcja: *Del. Sigl. Laube*.

Archiwum mogińskie posiada 2 utwory innego czeskiego kompozytora, który od 1765 r. działał w Londynie. Są to *Symphonia* D-dur (sygn. 923) oraz *Trio* Es-dur (sygn. 996) Antonína Kammela⁴⁸ (1730-1788). O ile w sym-

⁴⁵ Trudność z odczytaniem nazwiska kompozytora *Del Sigl. J. Be.* ... [może F. Benda?]. W katalogu J. Byczkowskiej-Sztaby zapisano nieprawidłowy incipit muzyczny, który należy do rękopisu o sygn. 918/1.

⁴⁶ RISM 452.021.694. *TRIO*. | *â* | *Flauto Traverso*. | *Violino* | *con* | *Basso*. | *del* | *Sigr: Kohaut* znajduje się w Staatsbibliothek zu Berlin – Preußischer Kulturbesitz i przeznaczone jest na obsadę fl, vl, b. J. BYCZKOWSKA-SZTABA, *Rękopisy i druki muzyczne z XVIII wieku*, s. 147. Autorka nie umieszcza nazwiska A. Laubego.

⁴⁷ RISM 456.009.725. *Trio* | *a* | *Due Violini* | *et* | *Basso*. | *del Sig: Laube* jest w Bayerische Staatsbibliothek, München. Obsada identyczna jak w rękopisie z Krakowa-Mogily: vl 1, 2, b. Odpis pochodzi z ok. 1770 r.

⁴⁸ M. FREEMANOVÁ, *Kammel* [*Kamel, Kammell, Kamml, Khaml, Cammell*] *Antonín* [*Anton, Antoine, Antonio, Anthony John*], w: *MGG Pers.*, t. 9, Kassel 2003, szp. 1431-1433; W. DZIURA, *Kammel* [*Kamel, Kammell, Kamml, Khaml, Cammell*] *Antonín* [*Anton, Antoine, Antonio, Anthony John*], w: EM PWM, t. kl-ł, Kraków 1997, s. 22.

fonii na karcie tytułowej jest wymienione nazwisko *Authore Del. Sigl. Antonio Kamel*⁴⁹, to trio nie ma takiej adnotacji, a kompozytor został zidentyfikowany na podstawie konkordancji z bazą RISM⁵⁰.

Inny czeski twórca Anton Neumann⁵¹ piastował w l. 1764-1765 posadę kapelmistrza na dworze arcybiskupa krakowskiego Kajetana Ignacego Sołtyka (1715-1788, urząd w latach 1758-1788). W zbiorach mogiłskich znajdują się prawdopodobnie 3 instrumentalne utwory jego autorstwa: *Symphonia ex C* (sygn. 944, odpis z 1777 r.), *Trietto B-dur* (sygn. 1003, kopia z 1785 r.) oraz *Trio ex F-dur* (sygn. 1005). Przytoczone kompozycje mimo inskrypcji z nazwiskiem twórcy nie posiadają konkordancji w bazie RISM⁵². Przypuszczalnie są to utwory skomponowane przez A. Neumanna podczas jego pobytu w Krakowie⁵³. Trudność z ustaleniem autorstwa kompozycji spowodowana jest różnorodną formą zapisu nazwiska, jak również występowaniem osób o podobnym brzmieniu np. Neumann, Naumann, Neumano, Neüman.

♦ Ośrodek Wiedeński

W tej grupie znajduje się kilku twórców poprzedzających klasyków wiedeńskich oraz tych, którzy z nimi współtworzyli kulturę muzyczną tego miasta i okresu.

Autorem 2 trio smyczkowych D-dur (sygn. 1031/1) i Es-dur (sygn. 1031/2) jest wiedeński kompozytor Georg Christoph Wagenseil⁵⁴ (1715-1777), co potwierdza

⁴⁹ Również w rękopisie z Regensburga wymieniono nazwisko kompozytora (RISM 450.009.880).

⁵⁰ RISM 190.020.152: *Trio | Violino Primo | Violino Secundo | et | Basso | del Sig: Kammell*, w: Musik- och teaterbiblioteket, Stockholm, zob. J. BYCZKOWSKA-SZTABA, *Rękopisy i druki muzyczne z XVIII wieku*, s. 144. W zbiorach Manchesteru (Henry Watson Music Library) znajduje się jeszcze jeden egzemplarz tego utworu: *Sonata IV. [...] Sei Trii | di violino e basso* (incipit muzyczny drugiej części jest w tonacji Es-dur i różni się od wersji w rękopisie mogiłskim). Utwór znajduje się w kolekcji *Sei Trii | di violino e basso* [RISM 806.553.136] dedykowanej Lucy Mann (1730-1788): INSTRUMENTAL PARTS FOR SIX TRIOS BY ANTONÍN KAMMEL, DEDICATED TO LADY LUCY MANN.

⁵¹ Anton Neumann (1720/30-1776) działał w Kroměříżu, a od 1769 r. w katedrze w Ołomuńcu. Komponował w stylu przedklasycznym. Zob. Jiří SEHNAL, *Neumann Anton*, w: *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Second Edition, red. Stanley Sadie, t. 17, London 2001, s. 788; TENŽE, *Hudba v Olomoucké katedrále v 17. a 18. století*, Brno: Moravské Muzeum 1988, s. 45-50.

⁵² Wiele utworów instrumentalnych tego kompozytora (m.in. 24 symfonie i 13 kwartetów) znajduje się w Muzycznym Archiwum Klasztoru Benedyktynów w Lambach (Austria).

⁵³ Jego kompozycje wokalnie-instrumentalne znajdują się też w archiwum mogiłskim, dominikańskim (kapela muzyczna w Gidlach) i Bibliotece Diecezjalnej w Sandomierzu.

⁵⁴ K. MORAWSKA, *Wagenseil Geog Christoph*, w: *EM PWM*, t. w-ż, Kraków 2012, s. 7-9; D. GLÜXAM, *Wagenseil Georg Christoph*, w: *MGG Pers.*, t. 17, Kassel 2007, szp. 278-284.

catalog dzieł kompozytora⁵⁵ oraz konkordancja w bazie danych RISM⁵⁶. Wczesnoklasyczny styl reprezentują 3 kompozycje Amanda Ivanschiza OSPPE⁵⁷ (1727-1758): *Divertimento* G-dur (sygn. 1013/1), *Synfonia Ex C* (sygn. 943), *Symphonia* D-dur (sygn. 936)⁵⁸. W mogiłskim klasztorze znajdują się 2 utwory Karla Dittersa von Dittersdorfa⁵⁹ (1739-1799): *Symphonia* D-dur (sygn. 942)⁶⁰ oraz *Sinfonia in D* (sygn. 947)⁶¹. Jego uczeń, kompozytor czeskiego pochodzenia Johann Baptist Vanhal [Jan Křtitel Vaňhal]⁶² (1739-1813), jest autorem *Concerto* G-dur na skrzypce (sygn. 982)⁶³, zachowanego w archiwum mogiłskim.

Pomimo brakujących głosów w rękopisie z sygn. 1033 J. Byczkowska-Sztaba zidentyfikowała zapisany tam utwór jako symfonię Es-dur⁶⁴ op. 6 nr

⁵⁵ Helga SCHOLZ-MICHELITSCH, *Das Orchester- und Kammermusikwerk von Georg Christoph Wagenseil. Thematischer Katalog*, Tabulae Musicae Austriacae, Wien: Böhlau in Komm. 1972. Trio D-dur: MicWka 427, Trio Es-dur: MicWka 391.

⁵⁶ Trio D-dur: *Wagenseill | Trio | XVII*, w: Civica Biblioteca, Archivi Storici Angelo Mai, Bergamo (RISM 850.006.587); Trio Es-dur: *Symphonia Ex Eb à Tre Di Wagenseill*, w: Benediktinerstift, Bibliothek und Musikarchiv, Seitenstetten – Austria (RISM 600.025.949). Zob. J. BYCZKOWSKA-SZTABA, *Rękopisy i druki muzyczne z XVIII wieku*, s. 205-206.

⁵⁷ Z. BLAŽEKOVIČ, *Ivanschiz, Ivančič, Ivanschitz, Ivancsics, Ivanschütz, Amandus*, w: *MGG Pers.*, t. 9, Kassel 2003, szp. 726-727; M. JOCHYM CZYK, *Muzyka religijna u progu klasycyzmu. Amandus Ivanschiz OSPPE*, *Musica Claromontana – Studia 5*, Lublin: Polihymnia 2014, s. 26-48.

⁵⁸ Tylko *Synfonia Ex C* nie posiada konkordancji w bazie RISM, ale na kartach rękopisu dwukrotnie występuje inskrypcja z nazwiskiem kompozytora *Ivanchütz*. Zob. J. BYCZKOWSKA-SZTABA, *Rękopisy i druki muzyczne z XVIII wieku*, s. 139-141.

⁵⁹ A. ŻURAWSKA-WITKOWSKA, *Dittersdorf Karl, Carl, Ditters von*, w: *EM PWM*, t. cd, Kraków 1984, s. 415-416; H. SEIFERT, O. PULKERT, *Ditters von Dittersdorf, [Johann] Carl*, w: *MGG Pers.*, t. 5, Kassel 2001, szp. 1109-1128. Tylko same Archiwum Jasnogórskie przechowuje ponad 40 kompozycji Dittersdorfa.

⁶⁰ W katalogu dzieł kompozytora GraDi D41. Rękopis tego samego utworu jest przechowywany w Bibliotece Klasztoru oo. Paulinów na Jasnej Górze w Częstochowie (sygn. I-12); zob. P. PODEJKO, *Katalog tematyczny rękopisów i druków muzycznych*, poz. 302; RISM 300.000.180.

⁶¹ Tej symfonii nie odnotowuje katalog dzieł kompozytora (M. GRAVE, *First-movement form as a measure of Dittersdorf symphonic development*, Vol. 2 (diss., New York University, typescript), New York 1977. Nie ma jej również w bazie RISM. W tym rękopisie znajdują się również niektóre głosy Symfonii A-dur J. Haydna (Hob. II: 38.A) oraz Symfonii A-dur Antona Filsa.

⁶² D. LESZCZYŃSKA-ŻAJĄC, *Vaňhal Jan Křtitel*, w: *EM PWM*, t. t-v, Kraków 2009, s. 215-217; M. GRASSL, *Vanhal, Vaňhal. Wanhal, Vanhall, Wanhall, van Hall, Johann Baptist, Jan Křtitel*, w: *MGG Pers.*, t. 16, Kassel 2006, szp. 1314-1318.

⁶³ Pomimo anonimowości rękopisu autorstwo potwierdza konkordancja z bazą RISM (250.000.096, 550.248.282) oraz katalog dzieł Vanhala (WeiV 2b. G2); Alexander WEINMANN, *Themen-Verzeichnis der Compositionen von Johann Baptiste Wanhal* (2 vol.), Wiener Archivstudien, Wien: Musikverlag L. Kren 1987).

⁶⁴ Rękopisy z symfonią w: Fürstlich Fürstenbergische Hofbibliothek, Donaueschingen (RISM 450.017.859); Unitätsarchiv der Evangelischen Brüder-Unität, Herrnhut (RISM 220.017.467). Ponadto inskrypcja na egzemplarzu symfonii w Bayerische Staatsbibliothek, München (RISM

1 (ZakP 24)⁶⁵ skomponowaną przez czeskiego kompozytora i skrzypka Vaclava Pichla⁶⁶ (1741-1805).

Dwie problematyczne atrybucje dotyczą J. Haydna. *Simphonia ex Dis Auth. Sigl. Hayden* (sygn. 930) wydaje się być utworem tego klasyka wiedeńskiego⁶⁷. Konkordancja w bazie RISM⁶⁸ wskazuje z jednej strony, że jest to Symfonia Es-dur J. Haydna (Hob I: E|b19)⁶⁹, jak również jego rówieśnika Leopolda Hofmanna (KimH E|b3)⁷⁰. Drugi utwór, Symfonia D-dur (sygn. 924/1) znajduje się w rękopisie z *Cassatia* A-dur J. Haydna (sygn. 924/2) [Hob. II: A2]. Inskrypcja na karcie tytułowej wskazuje na autorstwo muzyka Eszterhazy: *Symphonia Ima in D | Auth: Wesnensi | Sigl. Hayden*. Jednak katalog Hobokena nie odnotowuje tej kompozycji.

W cysterskim archiwum w Mogile znajduje się jednak kilka bezspornych utworów instrumentalnych Józefa Haydna⁷¹ (1732-1809): *Cassatia* C-dur [Hob. III:6-c.] (sygn. 1012), *Ex A Synfonie* [Symfonia A-dur, Hob. II: 38.A.] (sygn. 947/a)⁷²,

455. 016.639) wskazuje na autorstwo Francesco Antonio Rosettiego (Franz Anton Rösler; ok. 1750-1792).

⁶⁵ Anita ZAKIN, [Václav Pichl. *Thematic index*]. *The Symphony 1720-1840: a comprehensive collection of full scores in sixty volumes*, New York: Garland 1986, s. 416-423.

⁶⁶ Styl jego twórczości mieści się pomiędzy wczesnym a dojrzałym klasycyzmem. Zob. M. CHRENKOFF, *Pichl, Pichel, Vaclav, Venceslau, Wenzel*, w: *EM PWM*, t. pe-r, Kraków 2004, s. 101-102; V. KAPSA, *Pichl, Pichel, Wenzel, Václav, Wenceslav, Wenceslaus*, w: *MGG Pers.*, t. 13, Kassel 2005, szp. 546-547.

⁶⁷ Nazwisko kompozytora *Auth. Hayden* pojawia się nie tylko na karcie tytułowej, ale również wielokrotnie w tytule nagłówków głosów.

⁶⁸ *Simphonia ex Dis | Violino Primo | Violino Secundo | Alto Viola | Oboe Prim[o] et Secundo | Corno Prim[o] et Secundo | Con | Basso | Del Sing [!] Leop. Hoffmann* (rękopis z ok 1770), w: *Fürst zu Waldburg-Wolfegg-Waldsee, Musikarchiv, Wolfegg – Baden-Württemberg – Niemcy* (RISM 454.000.254); *II | Sinfonia | a | Due Violini | Viola | Due Oboe | et | Due in Dis Corni | al piacere | con | Basso | Authore | Del Sign. Hoffmann* (rękopis z 1762), w: *Benediktinerstift, Musikarchiv, Kremsmünster – Austria* (RISM 600.176.524).

⁶⁹ W wykazie dzieł kompozytora pod tym numerem katalogowym jest Symfonia D-dur z 1760 r. Wydaje się, że w bazie RISM błędnie wpisano informację o kompozycji Haydna, której nie ma pod tym numerem w katalogu Hobokena.

⁷⁰ C. G. KIMBALL, *The Symphonies of Leopold Hofmann (1738-1793). Thematic catalogue of the symphonies of Leopold Hofmann*, (Ph.D. diss., typescript), Columbia University 1985, s. 329-511; TAZ, *Leopold Hofmann. Thematic index*, w: *The Symphony 1720-1840. Reference Volume: Contents of the Set and Collected Thematic Indexes*, red. Barry S. Brook, New York: Garland 1986, s. 316-327, (KimH).

⁷¹ E. DZIĘBOWSKA, *Haydn [Haiden, Hayden, Franz] Joseph*, w: *EM PWM*, t. hij, Kraków 1993, s. 114-151; G. FEDER, *Haydn [Franz] Joseph*, w: *MGG Pers.*, t. 8, Kassel 2002, szp. 901-1094; Karl GEIRINGER, *Haydn*, przeł. Ewa Gabryś, Kraków: Państwowe Wydawnictwo Muzyczne 1985.

⁷² Kompozycja wraz z *Sinfonią in D* (sygn. 947) K. Dittersa von Dittersdorfa. Rękopis zawiera inskrypcje w nagłówkach niektórych głosów (nuty są przekreślone) *Symfonia in A. Fieltz* wskazujące jakoby była to kompozycja Antona Filsa. Utwór zidentyfikowany jako Symfonia A-

Symphonia ex C Duro [Symfonia C-dur, nr 9, Hob. I: 9] (sygn. 920/2)⁷³, *Cassatia* A-dur [Hob. II: A2] (sygn. 924/2).

Ceniony za życia Leopold Hoffmann⁷⁴ jest autorem wspomnianej wyżej *Symphonia ex Dis* (sygn. 930) oraz *Divertimenta* A-dur (sygn. 1013/2). Przypuszczalnie jest to kompozycja L. Hoffmana, choć utwór ten nie występuje w bazie RISM⁷⁵.

Rekopis z *Duetto in G* (sygn. 989) na 2 flety jest sygnowany nazwiskiem mało znanego austriackiego muzyka Carla Kreitha⁷⁶.

Autorem *Sinfonii* D-dur op. 2 nr 1 (sygn. 934) jest Friedrich Schwindel [Schwindl]⁷⁷ (w katalogu dzieł kompozytora nr DowS nr 9)⁷⁸, na co wskazuje inskrypcja *Authore Schvindl*, a także konkordancja z rękopisami znajdującymi się w innych archiwach⁷⁹.

♦ Londyn

W repertuarze kapeli cysterskiej w Mogile znalazły się dzieła instrumentalne kompozytorów działających w drugiej połowie XVIII wieku w Londynie. Przybywali oni z różnych krajów.

dur J. Haydna na podstawie konkordancji: RISM 600.172.982 (Benediktinerstift, Musikarchiv, Kremsmünster – Austria), RISM 454.000.177 (Fürst zu Waldburg-Wolfegg-Waldsee, Musikarchiv, Wolfegg – Baden-Württemberg – Niemcy). Brakuje partii skrzypiec 1.

⁷³ Symfonia zidentyfikowana w oparciu o konkordancję: RISM 200.044.100 (Leipziger Stadtbibliothek – Musikbibliothek, Leipzig), RISM 454.000.194 (Fürst zu Waldburg-Wolfegg-Waldsee, Musikarchiv, Wolfegg, Baden-Württemberg). W tym samym rękopisie znajduje się jeszcze *Symphonia ex C duro* Gregorio Sciroliiego

⁷⁴ Leopold Hoffmann (1738-1793) – kompozytor i organista, działał w kościołach Wiednia oraz na dworze cesarskim. Zob. Alina ŻURAWSKA-WITKOWSKA, *Hofmann [Hoffmann] Leopold*, w: *EM PWM*, t. hij, Kraków 1993, s. 262; E.Th. FRITZ, *Hofmann Leopold*, w: *MGG Pers.*, t. 9, Kassel 2003, szp. 150-152.

⁷⁵ Na autorstwo L. Hofmanna wskazuje inskrypcja z nazwiskiem oraz 4 arie tego kompozytora znajdujące się w Krakowie-Mogile.

⁷⁶ Karl Friedrich Kreith (ok.1746-1803) – flecista-wirtuoz i tympanista w Wiedeńskiej Kapeli Dworskiej. Zob. W. SUPPAN, *Kreith Karl [Charles, Carlo]*, w: *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Second Edition, red. Stanley Sadie, t. 13, London 2001, s. 891.

⁷⁷ Friedrich Schwindel (1737-1786) – kompozytor, skrzypek i nauczyciel, przedstawiciel kierunku wzmoczonej uczuciowości. Tworzył pod wpływem szkoły mannheimskiej oraz kompozytorów włoskich sinfonii operowych. Zob. R. MÜNSTER, *Schwindel, Schwindl, Friedrich*, w: *MGG Pers.*, t. 15, Kassel 2006, szp. 448-449.

⁷⁸ A. DOWNS, *The symphonies of Friedrich Schwindl* (diss.), New York 1973.

⁷⁹ Na przykład Ratsschulbibliothek, Zwickau – Niemcy (RISM 220.031.420); Kloster Einsiedeln, Musikbibliothek – Szwajcaria (RISM 400.013.104); Universitetsbiblioteket, Lund – Szwecja (RISM 190.024.244).

Karl Friedrich Abel⁸⁰ wraz z J. Ch. Bachem (1735-1782) w l. 1765-1781 prowadził pierwsze publiczne koncerty w Londynie, które nazywano *Bach-Abel-Concerts*. Według katalogu dzieł kompozytora⁸¹ w zbiorze mogińskim zachowały się następujące utwory instrumentalne: *Sinfonia* Es-dur op. 1 nr 4 (KnaA. 4., utwór z 1761 r., rps z 1769 r., sygn. 926), *Sinfonia ex G* op. 1 nr 6 (KnaA. 6., utwór z 1761 r., rękopis 1769 r. [?], sygn. 927/1), *Symphonia in G* op. 7 nr 1 (KnaA. 13., utwór z 1767 r., rękopis 1782 r. [?], sygn. 949), *Sinfonia in F* op. 7 nr 4 (KnaA 16, utwór z 1767 r., rękopis 1782 r., sygn. 948), *Trio* D-dur op. 16 [?]; (KnaA 105, utwór z 1781 r. sygn. 992). Najmłodszy syn Jana Sebastiana Bacha, Johann Christian⁸² działał w Londynie od 1762 r. W zbiorach kapeli mogińskiej zachowała się jego jedna *Symphonia* Es-dur op. 6 nr 5 (sygn. 941)⁸³. W Londynie od 1765 r. wraz z K.F. Ablem i J.Ch. Bachem współpracował wspomniany już czeski skrzypek i kompozytor Antonin Kammel (1730–1788). Natomiast po włoskim kompozytorze i skrzypku Ignazio Raimondim⁸⁴, który na stałe osiadł w Londynie w 1780 r., zachowały się 3 duety na skrzypce z opusu 4: *Duetto* B-dur, Op. 4 nr 1 (sygn. 990/1), *Duetto* Es-dur, Op. 4 nr 4. (sygn. 990/2), *Duetto* a-moll/A-dur, Op. 4 nr 6. (sygn. 990/3)⁸⁵

⁸⁰ Karl Friedrich Abel (1723-1787) – kompozytor niemiecki, wirtuoz gry na violi da gamba, prawdopodobnie uczeń J.S. Bacha. Dyrektor w dworskiej orkiestrze kameralnej angielskiej królowej Charlotty w Londynie. Autor głównie muzyki instrumentalnej w stylu szkoły mannheimskiej, odznaczającej się doskonałą melodyką i za jego życia bardzo cenionej. Zob. W. KNAPE, *Abel Karl Friedrich*, w: *MGG Pers.*, t. 1, Kassel 1999, szp. 31-35; B. BRZEZIŃSKA, *Abel Karl Friedrich*, w: *EM PWM*, t. ab, Kraków 1979, s. 2-3.

⁸¹ Walter KNAPE, *Bibliographisch-thematisches Verzeichnis der Kompositionen von Karl Friedrich Abel (1723-1787)*, Cuxhaven: Ad Portam Edition 1971 (KnaA).

⁸² Johann Christian Bach (1735-1782). E. WARTBURTON, *Bach Johann Christian*, w: *MGG Pers.*, t. 1, Kassel 1999, szp. 1358-1384; A. LISOWSKA, *Bach Johann Christian*, w: *EM PWM*, t. ab, Kraków 1979, s. 117-120.

⁸³ W katalogach dzieł J.Ch. Bacha kompozycja jest oznaczona numerami: TerB 265/5 (C. S. Terry, *John Christian Bach [2nd ed., with a forword by H. C. Robbins Landon]*, London - New York 1967); WarB C 11 (Ernest WARBURTON, *The collected works of Johann Christian Bach (1735-1782). Vol. 48. Part One. Thematic Catalogue [of works by J. C. Bach]*, New York– London: Garland 1999. Wydana drukiem w 1770 r. przez J. J. Hummla. (RISM A/I: 0000099 0003192).

⁸⁴ Ignazio Raimondi (ok. 1735-1813) – skrzypek, dyrygent. Działał w Neapolu i Amsterdamie. Zob. R. RASCH, *Raimondi Ignazio*, w: *MGG Pers.*, t. 13, Kassel 2005, szp. 1210-1211.

⁸⁵ Identyfikacja duetów dokonana na podstawie konkordancji z rękopisem zbiorczym (RISM 190.003.099): *Six Sonates | A | Deux violons | Dediés | [...] Par | Ignace Raimondi | oeuvre quatrieme | A Amsterdam chez J. J. Hummel | [...] N° 394* (posesor: Kraus Friedrich, proweniencja Universitetsbiblioteket, Lund – Szwecja). W kolekcji znajdują się: *Duet* B-dur (RISM 190.024.193), *Duet* Es-dur (RISM 190.024.196), *Duet* a-moll (RISM 190.024.198). Rękopis jest identyczny z drukiem wydanym przez J. J. Hummla w Amsterdamie „Six sonates [...] Op. 4”, (RISM 190.007.015). Zob. J. BYCZKOWSKA-SZTABA, *Rękopisy i druki muzyczne z XVIII wieku*, s. 181-183.

♦ Kompozytorzy włoscy stylu przedklasycznego

W Italii, ojczyźnie opery, wykształciło się wiele form muzyki instrumentalnej⁸⁶: sonata solowa, sonata triowa, koncert solowy, symfonia koncertująca, neapolitańska sinfonia operowa. Kompozycje z tego kręgu również znalazły się w repertuarze kapeli muzycznej cystersów z Krakowa-Mogiły.

Inskrypcja na karcie tytułowej rękopisu z sygn. 1001 *Trio a 2 Violini e Basso di Nardini* wskazywałaby na autorstwo włoskiego skrzypka i kompozytora Pietro Nardiniego (1722-1793)⁸⁷. Twórcą *Tria G-dur*⁸⁸ jest jednak inny włoski skrzypek-wirtuoz i kompozytor Gaetano Pugnani⁸⁹.

♦ Szkoła Neapolitańska

Na podstawie inskrypcji na karcie tytułowej *Tria Es-dur*⁹⁰ (sygn. 999) można uznać utwór za kompozycję wiolonczelisty Quirino Gaspariniego⁹¹. Przepuszczenie jest zasadne, gdyż ten twórca stworzył kilka cykli utworów na dwoje skrzypiec i wiolonczelę (1755 i 1760 r.).

Podobnie jest z 7-częściowym *Divertimento a Tre B-dur* (sygn. 1014) mało znanego kompozytora Tommaso Proty⁹². Jednak niepotwierdzone przez

⁸⁶ Zob. Andrzej CHODKOWSKI, *Sonata*, w: *Encyklopedia muzyki*, red. Andrzej Chodkowski, Warszawa 2001, s. 822-824; TENŻE, *Symfonia*, tamże, s. 855-856; J.M. CHOMIŃSKI, *Koncert*, tamże, s. 451-452; Beata STRÓŻYŃSKA, *Symfonia w XVIII-wiecznej Polsce. Teoria, repertuar, cechy stylistyczne*, Łódź: Akademia Muzyczna im. Grażyny i Kiejstuty Bacewiczów 2015, szczególnie rozdział *Cechy gatunkowe symfonii w twórczości europejskiej*, s. 83-130; Manuel GERVINK, *Geschichte der Symphonie*, Regensburg: Laaber-Verlag 2016, s. 19-26.

⁸⁷ Ch. SIEGERT, *Nardini Pietro*, w: *MGG Pers.*, t. 12, Kassel 2004, szp. 912-914.

⁸⁸ Konkordancja z rękopisami znajdującymi się w: Kloster Einsiedeln, Musikbibliothek (RISM 400.012.890), Knihovna Pražské konzervatoře, specializovaná knihovna, Praha (RISM 550.280.142 w kolekcji; RISM 550.280.141), Biblioteca privata Federico Ricardi di Netro, Udine (RISM 850.001.802), Universitetsbibliotek, Carolina Rediviva, Uppsala (RISM 190.025.332, w kolekcji RISM 190.025.331). Ze zbioru biblioteki w Uppsali wynika, że jest to odpis z druku „Six sonates for two violins and a bass”, London s. d. G. Pugnaniego. W katalogu dzieł kompozytora oznaczone jako ZscP 47 (Elsa Margherita von ZSCHINSKY-TROXLER, *Gaetano Pugnani (1731-1798). Ein Beitrag zur Stilerfassung italienischer Vorklassik*, Berlin: Atlantis 1939). W katalogu J. Byczkowskiej-Sztaby kompozytorem jest Pietro Nardini.

⁸⁹ Gaetano Pugnani (1731-1798) działał w Paryżu, Londynie (dyrygował orkiestrą King's Theatre) i Turynie, gdzie był pedagogiem i dyrygentem kapeli królewskiej. Jest przedstawicielem włoskiego stylu przedklasycznego, a jego muzyka kameralna klasyfikuje się między twórczością G.B. Sammartiniego a L. Boccheriniego. Zob. A. COLTURATO, *Pugnani Gaetano*, w: *MGG Pers.*, t. 13, Kassel 2005, szp. 1036-1039.

⁹⁰ Inskrypcja na karcie tytułowej: *Trio ex Dis-dur | Violino Primo | Violino Secundo | et | Basso | Del. sigl. Atle. D-n Quirino Gasparini*. Brak konkordancji w bazie RISM.

⁹¹ Quirino Gasparini (1721-1778) – *maestro di cappella* katedry w Turynie. M. DELLABORRA, *Gasparini Quirino*, w: *MGG Pers.*, t. 7, Kassel 2001, szp. 582-583.

⁹² Tommaso Prota (1727 [?]-po 1768), oprócz tego, że był autorem kilku oper, pisał kameral-

konkordancję autorstwo tej kompozycji można wywnioskować tylko z inskrypcji znajdującej się na karcie tytułowej⁹³.

♦ Późna Szkoła Neapolitańska

Symphonia D-dur (sygn. 937) Pasquale Anfossiego⁹⁴ ma na karcie tytułowej inskrypcje z nazwiskiem kompozytora *Del. Sigl. Anfossi Romano*. W bazie RISM odnaleziono taki sam incipit jedynie w *Sinfonia del Sig^{re} Pasquale Anfossi*⁹⁵, znajdującej się w kolekcji sonat na klawesyn *Sonate per cemb^o di vari autori, ad uso di D. Mauro Bini, n° 22*⁹⁶.

Trzyczęściowa *Symphonia* D-dur (sygn. 939) Pietro Alessandro Guglielmiego⁹⁷ jest uwerturą do opery buffa (drama giocosa) *Li Rivali Placati*⁹⁸. Druga *Synfonia ex D* (sygn. 946) tego kompozytora może być również uwerturą do jego opery lub oratorium⁹⁹.

ną muzykę instrumentalną. S. PAGANELLI, *Prota Tomasso*, w: *MGG Pers.*, t. 13, Kassel 2005, szp. 995-996.

⁹³ Rękopis z 1785 r.: *Divertimento a Tre | Violino Primo | Violino Secundo | et | Basso | Del Sigl. Tomasso Prota Ad usum: Fratri Leopoldo | Wiecki | Professo Mogilensi S. O. Cister*. Ta kompozycja nie należy do przedstawionego wyżej zbioru *Sei Sonate ovvero Divertimenti*.

⁹⁴ Pasquale Anfossi (1727-1797) – autor ponad 70 oper, które wystawiano niemal w całej Europie, również w Warszawie, np. *La finta giardiniera* w tłum. W. Bogusławskiego jako *Ogrodniczka zmyślona*, Wilno 1787, Warszawa 1790; *Il geloso in cemento* w tłum. L. Pierożyńskiego *Zazdrośnik na doświadczeniu*, Warszawa 1787. Zob. Alina ŻÓRAWSKA-WITKOWSKA, *Muzyka na dworze i w teatrze Stanisława Augusta*, Zamek Królewski w Warszawie: Warszawa 1995, s. 204-209. D. BRANDENBURG, *Anfossi [Bonifacio Domenico] Pasquale*, w: *MGG Pers.*, t. 1, Kassel 1999, szp. 704-710; Alina ŻÓRAWSKA, *Anfossi Pasquale*, w: *EM PWM*, t. ab, Kraków 1979, s. 52.

⁹⁵ W bazie zanotowano 2 części: *Allegro 4/4 D*; *Allemanda 2/4 D* (RISM 850.001.650). Por. J. Byczkowska-Sztaba, *Rękopisy i druki muzyczne z XVIII wieku*, s. 48. Mimo inskrypcji *Sinfonia*, jest to dwuczęściowa sonata na klawesyn, w której incipit oraz tonacja pierwszej części *Allegro* jest identyczny jak pierwszych skrzypiec z symfonii znajdującej się w archiwum cysterskim w Mogile. Tej wzmianki brak w katalogu J. Byczkowskiej-Sztaby.

⁹⁶ Rękopis z 6 utworami na klawesyn różnych kompozytorów znajduje się w Archivio e Museo della Badia Basilica Benedettina di San Pietro, Perugia (RISM 850.001.648).

⁹⁷ Pietro Alessandro Guglielmi (1728-1804) działał m.in. w Neapolu, Londynie, Rzymie. Należał do ostatniej generacji neapolitańskiej szkoły operowej. Jego opery były wystawiane w Warszawie. Zob. Alina ŻÓRAWSKA-WITKOWSKA, *Muzyka na dworze i w teatrze Stanisława Augusta*, Warszawa 1995, s. 204-209; F.P. RUSSO, *Guglielmi Pietro, Pier, Piero, Alessandro*, w: *MGG Pers.*, t. 1, Kassel 1999, szp. 204-211; Alina ŻÓRAWSKA-WITKOWSKA, *Guglielmi Pietro [Pier, Piero] Alessandro*, w: *EM PWM*, t. ef-g, Kraków 1987, s. 506.

⁹⁸ Libretto G. Martinelli. Por. J. BYCZKOWSKA-SZTABA, *Rękopisy i druki muzyczne z XVIII wieku*, s. 96.

⁹⁹ Tezę tę może potwierdzać rękopis z tym samym utworem znajdujący się w Biblioteca Casanatense, Rzym: *Sinfonia Con Violini Viola Oboe Corni Basso Del Sig^{re} Pietro Guglielmi*, gdzie na wszystkich głosach (oprócz basu) widnieje inskrypcja „*Ouverture 1765*”. Zob. RISM 850.010.208.

Problematyczna atrybucja jest związana z *Symphonia ex C duro* [!] *Ima* (sygn. 920/1). Na karcie tytułowej inskrypcja ze skróconym nazwiskiem *Del. Sige. Schir.* może wskazywać prawdopodobnie na Gregorio Sciroliego¹⁰⁰. Ta trzyczęściowa kompozycja, ze środkowym członem *Andante Pastorale* (6/8), jest jednym z najwcześniejszych – razem z Symfonią C-dur nr 9 J. Haydna [Hob. 1: 9] (sygn. 920/2) – utworów instrumentalnych zapisanych w Mogile (1764 r.). Wykaz utworów G. Sciroliego pozwala przypuszczać, że w zbiorach mogińskich może znajdować się uwertura do opery lub samodzielny utwór tego twórcy¹⁰¹.

Symphonia D-dur (sygn. 950) Antonio Sacchiniego¹⁰² została zidentyfikowana przez autora artykułu jako uwertura do *Wesele Rut* (*Le Nozze di Ruth Oratorio a 4.o voci | del Sig^r Antonio Sacchini Napoletano*)¹⁰³. To włoskie oratorium było pierwotnie skomponowane do tekstu w języku łacińskim i nosiło tytuł *Nuptiae Ruth – actio sacra* (*Małżeństwo Rut*) a zostało wykonane w Ospedale dei Derelitti ai Santi Giovanni e Paolo (Ospedaletto) w Wenecji w 1772 r. W oparciu o konkordancję bazy RISM okazało się, że ta sinfonia funkcjonowała także jako uwertura do opery A. Sacchiniego *Armida – Drama per musica*¹⁰⁴. Ponadto ten sam utwór znajduje się w zbiorze muzykaliów Diecezjalnej Biblioteki w Sandomierzu (sygn. 240/A VI 44).

¹⁰⁰ Gregorio Sciroli (1722-po 1781) – kompozytor opery buffa, nauczyciel śpiewu. Zob. U. PROTA-GIURLEO, *Sciroli, Schiroli, Scivoli, Siroli Gregorio*, w: *MGG Pers.*, t. 15, Kassel 2006, szp. 461-462.

¹⁰¹ W bazie RISM brak tej kompozycji. Jednak 12 symfonii z nazwiskiem tego kompozytora znajduje się w Szwecji (Musik- och teaterbiblioteket, Stockholm). W nagłówkach rękopisów z tymi utworami widnieją inskrypcje: *del Sig.^r Sciroli Nap^{no}*, ale jedynie Symfonia G-dur *Sinfonia del Sig.^r Sciroli Alle Valle 1757* jest przypisana temu twórcy (RISM 190.023.081). Pozostałe są sygnowane nazwiskiem Giuseppe Antonio Brescianello (ok. 1690-1757) (RISM od 190.019.986 do 190.019.991), a 5 symfonii Pietro Antonio Locatello (1695-1764), które nazwano *Introduzioni teatrali* (op. 4), Buren 1981 (RISM 190.020.206; 190.020.208; 190.020.209; 190.020.210; 190.020.211).

¹⁰² Antonio Sacchini (1730-1786) działał w Wenecji, Rzymie, Londynie i Paryżu. Był czołowym twórcą opery seria późnego okresu XVIII w. Zob. A. KONIECZNA, *Sacchini Antonio Maria Gaspare Gioacchino*, w: *EM PWM*, t. S-Sł, Kraków 2007, s. 3-5; E. TONOLO, *Sacchini Antonio [Maria Gaspare Gioacchino]*, w: *MGG Pers.*, t. 14, Kassel 2005, szp. 756-759.

¹⁰³ Pierwszą identyfikację przeprowadziła J. BYCZKOWSKA-SZTABA, *Rękopisy i druki muzyczne z XVIII wieku*, s. 184. Rękopis znajduje się w Conservatorio di Musica Giuseppe Verdi, Biblioteca, Milano (RISM 851.001.655). Autorstwo i tytułu potwierdza drugi egzemplarz znajdujący się w Bayerische Staatsbibliothek w Monachium (RISM 450.054.836).

¹⁰⁴ Jest to opera seria do libretta Jacopo Durandiego (1739-1817) napisanego na podstawie poematu Torquato Tasso (1544-1595) *Gerusalemme Liberata* (premiera – Mediolan 1772). Rękopisy w: Bibliothèque Nationale de France, Département de la Musique, Paris: *Armida | Drama per musica rappr.to | alla presenza della Real Corte | nel Carnevale dell'anno 1770 | Musica del Sig^r Anfossi*, (RISM 840.000.206); Bibliothèque Publique et Universitaire de Neu-

Podobnie zachowana w archiwum cystersów mogińskich *Sinphonia* D-dur (sygn. 945) Giovanni Paisiello¹⁰⁵ okazuje się być utworem wykorzystanym jako uwertura do 3 oper tego włoskiego kompozytora¹⁰⁶: *dramma per musica La Disfatta di Dario*¹⁰⁷, *commedia per musica Dal finto il vero*¹⁰⁸, *dramma per musica Nitteti*¹⁰⁹.

Zidentyfikowana *Sinfonia* D-dur (sygn. 928/3) Luigi Marescalchiego¹¹⁰ jest uwerturną do jego opery *Il tutore ingannato*¹¹¹. Potwierdzeniem jest rękopis z tą kompozycją znajdujący się w bibliotece Accademia Nazionale Virgiliana di Scienze Lettere e Arti w Mantui¹¹². Symfonia Marescalchiego została umieszczona w jednym rękopisie (sygn. 928) wraz z dwoma utworami: *Symphonia* A-dur Ch. Schaffratha (w rękopisie błędnie F. Bendi) oraz *Symphonia* F-dur prawdopodobnie J. Adama (w rękopisie błędnie C.H. Grauna).

Mimo braku karty tytułowej rękopisu o sygn. 1034 udało się ustalić autorstwo drugiego utworu. Jest to wczesna kompozycja Luigi Boccheriniego¹¹³ Trio B-dur op. 4 nr 2 (GerB. 84)¹¹⁴.

châtel, Neuchâtel (Szwajcaria): *L'Armida [...] Sinfonia | A' più Strumenti obbligati | del Sig:re Maestro Sacchini* (RISM 400.065.358).

¹⁰⁵ Giovanni Paisiello (1740-1816) działał głównie w Neapolu, a także jako *maestro di cappella* na dworze carycy Katarzyny II w St. Petersburgu (1776-1783). W 1784 r. na warszawskim zamku królewskim dyrygował swoim oratorium *La passione di Gesù Cristo*. Opery Paisiella były znane w Warszawie już wcześniej, a jego *Te Deum* wykonano w kościele Świętego Krzyża z okazji 1 rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 maja (1792). Zob. A. ŻÓRAWSKA-WITKOWSKA, *Muzyka na dworze i w teatrze Stanisława Augusta*, s. 103-107; Z. CHWEDCZUK, *Paisiello Giovanni*, w: *EM PWM*, t. n-pa, Kraków 2002, s. 273-274; F.P. RUSSO, *Paisiello Giovanni*, w: *MGG Pers.*, t. 12, Kassel 2004, szp. 1569-1579.

¹⁰⁶ Zob. Michael F. ROBINSON, *Giovanni Paisiello: a Thematic Catalogue of his Works*, Vol. 1: *Dramatic Works*, New York, 1991 (RobP).

¹⁰⁷ Libretto Duca di S. Angello N. Morbilli, premiera: Rzym 1776 (RISM 850.010.273).

¹⁰⁸ Libretto: Saverio Zini, premiera: Neapol 1776 (RISM: 850.008.739, RISM 850.508.676, 850.508.674). Zob. J. BYCZKOWSKA-SZTABA, *Rękopisy i druki muzyczne z XVIII wieku*, s. 173.

¹⁰⁹ Libretto Pietro Metastasio, premiera: Sankt Petersburg 1777 (RISM 320.500.105).

¹¹⁰ L. Marescalchi (1745-1810/1812) – kompozytor (m.in. wielu baletów), impresario i wydawca muzyczny. Zob. B. M. Antolini, *Marescalchi Luigi*, w: *MGG Pers.*, t. 11, Kassel 2004, szp. 1076-1078.

¹¹¹ Opera buffa *dramma giocoso per musica* do libretta Caterino Mazzoli. Premiera: Wenecja 1774.

¹¹² RISM 850.002.159: *Sinfonia No. 2 | con Oboe, e Corni ad Libitum | del Signor Luigi Marescalchi | Nel Tutore Ingannato | eseguita in Venezia nel Teatro di S. Samuele | il Carnevale dell'Anno 1774*. W katalogu J. Byczkowskiej-Sztaby, mimo identyfikacji kompozytora, brakuje wzmianki o uwerturnie do opery.

¹¹³ Luigi Boccherini (1743-1805) działał w Rzymie, Lukce, Madrycie, a także na dworze króla Prus Fryderyka Wilhelma. Jego utwory łączą wpływy muzyki włoskiej, wiedeńskiej, francuskiej, hiszpańskiej oraz szkoły mannheimskiej. Obok J. Haydna jest uważany za twórcę kwartetu smyczkowego. Zob. J. ZABRZA, *Boccherini Luigi*, w: *EM PWM*, t. ab, Kraków 1979, s. 345-347; Ch. SPECK, *Boccherini [Ridolfo] Luigi*, *MGG Pers.*, t. 3, Kassel 2000, szp. 147-166.

♦ Symfoniczna Szkoła Mediolańska

Działający w szkole mediolańskiej Giovanni Battista Sammartini¹¹⁵ pozostawił liczne dzieła kameralne. Największą popularnością cieszyły się tria smyczkowe, z których 3 egzemplarze znajdują się w zbiorach cystersów mogińskich. Żaden z rękopisów nie posiada karty tytułowej. W nagłówku dwóch utworów (skrzypce 1) widnieją inskrypcje z nazwiskiem kompozytora: *Del Sige Batt: e Martino*. Są to następujące kompozycje: Trio A-dur¹¹⁶ (sygn. 1036), Trio G-dur¹¹⁷ (sygn. 1037/1 + 1044), Trio A-dur¹¹⁸ (sygn. 1037/2 + 1044).

♦ Kompozytorzy z terenów Polski

Sinfonia D-dur (sygn. 938) jest jedyną bezsporną instrumentalną kompozycją polskiego twórcy Jakuba Gołąbka¹¹⁹. Inni, być może polscy kompozytorzy zostaną przedstawieni poniżej.

¹¹⁴ Zob. J. BYCZKOWSKA-SZTABA, *Rękopisy i druki muzyczne z XVIII wieku*, s. 58. Ponadto znaleziono kopię RISM 190.027.189: Sonata B-dur, kolekcja 190.009.768: *Sei | Sonate | A Tre | Per Due Violini et Basso | Composés | Par | Luigi Boccherini | Opera IV.*, w Musik-och teaterbiblioteket, Stockholm. Por. Yves GÉRARD, *Thematic, bibliographical and critical catalogue of the works of Luigi Boccherini*, London: Oxford University Press 1969 (GerB).

¹¹⁵ Giovanni Battista Sammartini (ok. 1700-1775) działał w Mediolanie jako kompozytor, oboista, organista, dyrygent. Jego twórczość odegrała ważną rolę w kształtowaniu stylu galant. Był jednym z pierwszych kompozytorów muzyki symfonicznej we Włoszech i prekursorem stylu klasycznego. Zob. K. MORAWSKA, *Sammartini Giuseppe*, w: *EM PWM*, t. s-sł, Kraków 2007, s. 27-29; Ch. SPECK, *Sammartini Battista*, w: *MGG Pers.*, t. 14, Kassel 2005, szp. 889-900.

¹¹⁶ Trio A-dur (RISM: 706.000.399) w zbiorze sonat [title page vl 1:] *Giambattista S. Martino | 12 | TRII | Violino I. o. Flauto I | Abschrift | [spine title:] St. | Martino | 12 | Trio | Violine I* (kolekcja RISM 706.000.395). Biblioteka Królewskiego Konserwatorium w Brukseli (Conservatoire royal de Bruxelles, Bibliothèque – Koninklijk Conservatorium Brussel, Bibliothek). Zob. J. BYCZKOWSKA-SZTABA, *Rękopisy i druki muzyczne z XVIII wieku*, s. 184.

¹¹⁷ Konkordancja w bazie RISM wskazuje na kilka kopii tego utworu, które znajdują się w: Zentralbibliothek, Musikabteilung, Zürich (RISM 400.187.549), Universitätsbibliothek, Musiksammlung, Basel (RISM 400.253.542), Bayerische Staatsbibliothek, München (RISM 456.010.549), Zisterzienserstift, Bibliothek und Musikarchiv, Stams (RISM 650.006.499). Kompozycja jest nazywana również *Notturmo*. Identyfikacja autora artykułu.

¹¹⁸ Również ta kompozycja zwana czasem *Notturmo* jest w posiadaniu kilku bibliotek i archiwów, np.: Benediktinerinnen-Abtei St. Andreas, Sarnen – Szwajcaria (RISM 400.006.988), Národní muzeum - České muzeum hudby, hudebně-historické oddělení, Praha (RISM 550.040.904), Zisterzienserstift, Bibliothek und Musikarchiv, Stams – Austria (RISM 650.006.500). Rękopis z dwoma ostatnimi utworami został scalony przez J. Byczkowską-Sztabę: sygn. 1037 (vl 2, b) i sygn. 1044 (vl 1), *Rękopisy i druki muzyczne z XVIII wieku*, s. 185-186.

¹¹⁹ Muzyk kapeli kościoła Mariackiego oraz katedralnej na Wawelu w Krakowie, a zarazem śpiewak Jakub Gołąbek (1739-1789) napisał kilka kantat ku czci polskich świętych oraz symfonii typowych dla wczesnego klasycyzmu i nawiązujących do stylu muzyki baroku, a w zakresie

TRUDNOŚCI Z USTALENIEM TOŻSAMOŚCI OSOBY

Trudności atrybucyjne omawianego zbioru wiążą się z ustaleniem nazwiska i autorstwa kompozycji anonimowych. Również problemem jest identyfikacja osoby i jej danych personalnych, w przypadku, gdy nazwisko zostało zapisane na kartach rękopisu.

Tak jest w przypadku dwu nieznanych postaci, które chyba działały w Polsce. Adam Fischer, prawdopodobnie zakonnik ze zgromadzenia cystersów w Sulejowie i kompozytor pięcioczęściowego *Cassatio* [A-dur] (sygn. 1011; rękopis z 1764 r.) z kończącym ją *Polonesse*. Drugi niezidentyfikowany, Antoni Schmidt [?], jest autorem trzyczęściowej *Symphonia* [A-dur] (sygn. 940, z 1777 r. [?]), którą odpisał cysterski kopista L. Wiecki.

W dwóch przypadkach występują trudności nie tylko z identyfikacją osoby kompozytora, ale również z odczytaniem nazwiska i imienia. Pierwszym jest *Blas[ius ?] Spagnuolo*, którego trzyczęściowe *Trio* C-dur (sygn. 1000) jest przeznaczone na 2 oboje lub 2 flety poprzeczne z basem. Kolejnym kompozytorem o trudnym do rozszyfrowania nazwisku jest *Giovani Campagnay*¹²⁰, którego trzyczęściowa *Symphonia ex D* (sygn. 922) znalazła się w zbiorach mogińskich. Problematiczna jest również atrybucja *Tria* A-dur (sygn. 1032) przypisywanego kopiście z klasztoru cystersów Edmundowi Dymkiewiczowi. Na karcie głosu skrzypiec 1, w zakończeniu części Allegretto, znajduje się inskrypcja sugerująca autorstwo tego utworu: „F: Edmundus Dymkie/wicz / Proff. Mogilensis.

*

Przedstawiona w artykule problematyka wskazuje, że w zbiorze muzykaliów cysterskich z Krakowa-Mogiły na 87 utworów instrumentalnych tylko 19 jest anonimowych. Natomiast problematyczne atrybucje dotyczą kompozycji sygnowanych nazwiskiem F. Bendy i Grauna, J. Haydna i L. Hof-

budowy formy sonatowej i struktury tematu do twórczości J. Haydna. Jego twórczość ukazuje proces kształtowania się w drugiej połowie XVIII wieku polskiego stylu klasycznego. A. NOWAK ROMANOWICZ, *Goląbek Jakub*, w: *EM PWM*, t. ef-g, Kraków 1987, s. 372-373.

¹²⁰ W XVIII wieku żyli kompozytorzy o podobnym nazwisku: Biaggio Campagnari, Bartolomeo Campagnoli (Campagnuola) i Lodovico Campanelli. Zob. *Campagnari Biaggio*, w: Robert EITNER, *Biographisch – Bibliographische Quellen – Lexikon der Musiker und Musikgelehrten der christlichen Zeitrechnung bis zur Mitte des neunzehnten Jahrhunderts*, t. 1-10, Leipzig: Breitkopf 1899-1904 (reprint Graz 1956, dalej Eitner), t. 2, s. 294-295; J. ZABRZA, *Campagnoli Bartolomeo*, w: *EM PWM*, t. cd, Kraków 1984, s. 19; *Campagnoli (Campagnuola) Bartolomeo*, w: Eitner, t. 2, s. 295-296; *Campanelli Lodovico*, w: Eitner, t. 2, s. 296.

manna, F.X. Brixiego, K. Kohouta i A. Laubego, A. Neumanna, A. Ivan-schiza, P. Nardiniego i G. Pugnaniiego, G. Sciroliiego, G B. Sammartiniiego. Na podstawie inskrypcji, bez potwierdzenia konkordancji RISM należy przypuszczać, że autorami kompozycji są wymienieni w rękopisie twórcy: np. Q. Gaspariniiego, T. Prota, K. Ditters von Dittersdorf. Udało się również ustalić funkcjonowanie niektórych symfonii będących najczęściej uwerturami do oper lub oratoriów.

Na podstawie katalogu J. Byczkowskiej-Sztaby i własnych badań udało się zidentyfikować 68 utworów instrumentalnych pochodzących z ośrodków: mannheimskiego, berlińskiego, drezdeńskiego, wiedeńskiego, czeskiego, włoskiego (szczególnie Neapol i Mediolan) oraz polskiego (niewielka liczba)¹²¹.

Zachowany zbiór muzykaliów klasztoru cystersów mogiłskich jest doskonałym przykładem reprezentatywności repertuarowej (orkiestrowej i nie tylko) jednego z ważniejszych ośrodków muzycznych osiemnastowiecznej Rzeczypospolitej i liczącego się w tym czasie zespołu. Zebrane informacje o kompozytorach utworów instrumentalnych pozwalają wysunąć wniosek, że kapela muzyczna cystersów w Krakowie-Mogile nie ustępowała – oczywiście na mniejszą skalę – ówczesnym ośrodkom muzyki europejskiej. Zasób repertuarowy wskazuje, że współczesne trendy stylistyczne w muzyce instrumentalnej nie były obce zakonnikom z klasztoru *Clarae Tumbae*.

*

Dopełnieniem artykułu jest niżej zamieszczona tabela, zawierająca wykaz instrumentalnych kompozycji imiennych. Objaśnienie znaczenia poszczególnych kolumn jest następujące:

KOMPOZYTOR – Alfabetyczna lista kompozytorów zidentyfikowanych na podstawie inskrypcji w rękopisie lub konkordancji (najczęściej w bazie RISM). W nawiasie () nazwisko twórcy, które znajduje się na kartach rękopisu. W nawiasie [] uzupełnienie od autora. Znak zapytania sugeruje niepewność atrybucji.

TYTUŁ – *Kursywą* zapisano oryginalny tytuł zaczerpnięty z kart rękopisu. W nawiasie [] dopisano informacje uzupełniające od autora: forma, tonacja, numer w katalogu dzieł kompozytora.

KOPISTA, POSESOR – zidentyfikowani kopiści bądź posesorzy. *Kursywą* inskrypcje z kart rękopisów dotyczące takich osób.

¹²¹ Identyfikacja dokonana przez autora artykułu jest dopełnieniem katalogu J. Byczkowskiej-Sztaby.

DATA – data ustalona na podstawie inskrypcji w rękopisie lub przypuszczalna na podstawie *Katalogu Archiwum Opactwa Cystersów w Mogile*, opracowali Dr. Kazimierz Kaczmarczyk i X. Gerard Kowalski Zak. Cyst. Wydawnictwo Sekcji Archiwalnej Krajowego Grona Konserwatorskiego w Krakowie Nr. 1 z zasiłkiem OO. Cystersów w Mogile 1919. Zastosowano skróty według zasad RISM (18.1d – I połowa XVIII w.; 18.2d – II połowa XVIII w.; 18.me – połowa XVIII w.)

SYGN. – numer sygnatury rękopisu w Archiwum Opactwa Cystersów w Krakowie-Mogile

TABELA. Kompozytorzy (według alfabetu) i ich kompozycje instrumentalne.

KOMPOZYTOR	TYTUŁ	KOPISTA, POSESOR	DATA	SYGN.
C. F. Abel	<i>Sinfonia 6 Vox</i> [Symfonia Es op. 1 nr 4]	<i>Discantista</i>	1769	926
C. F. Abel	<i>Sinfonia in F</i> [op. 7 nr 4]	E. Dymkiewicz OCist (zm. 24.08.1788)	2.07.1782	948
C. F. Abel	<i>Symphonia in G</i>	E. [Dymkiewicz]	1782 [?]	949
C. F. Abel	[Triosonata D]		18.2d	992
C. F. Abel	<i>Symphonia I-ma ex G</i>	L. Wiecki OCist (zm. 8.04.1806)	18.2d	927/1
P. Anfossi	<i>Symphonia</i> [D]	L. Wiecki	1777 [?]	937
J. Ch. Bach	<i>Symphonia</i> [Es op. 6 nr 5]	L. Wiecki	1777 [?]	941
F. Benda [?]	<i>Symphoniae 2da ex D</i>	J. W. Bourian OCist (zm. 5.08.1777)	1762	918/2
Ch. Schaffrath (F. Benda [?])	<i>Symphonia Secunda</i> [A]		18.2d	928/2
L. Boccherini	[Trio B op. 4, nr 2]		1766	1034/2
[F. X.] Brixi	<i>Concerto Ex C</i>		18.2d	984
[F. X.] Brixi [J. G. Lang ?]	<i>Symphonia 2da ex D</i>	L. Wiecki	18.2d	927/2
Blas Spagnuolo	<i>Trio</i> [C]		18.2d	1000
G. Campagnaj [Campagnani ?]; [Campagnari ?]	<i>Symphonia ex D</i>	J. W. Bourian	07.1766	922

KOMPOZYTORZY MUZYKI INSTRUMENTALNEJ W ARCHIWUM OPACTWA CYSTERSÓW 197

KOMPOZYTOR	TYTUŁ	KOPISTA, POSESOR	DATA	SYGN.
K. Ditters von Dittersdorf	<i>Symphonia</i> [D] [GraDi D41-D; GraD D26]	D. Gorączkiewicz (1747-1803)	18.2d	942
K. Ditters von Dittersdorf	<i>Sinfonia in D</i> [brak w katalogu dzieł]	L. Wiecki D. Gorączkiewicz (poseSOR),	18.2d (1777 [?])	947
[E. Dymkiewicz ?]	[Trio A]	[E. Dymkiewicz ?]	1777-1783	1032
A. Fils	<i>Sinfonia D-dur</i> [op. 2 nr 5]	L. Wiecki	1773	933
A. Fils	<i>In G Concerto</i> [na flet]	[L. Wiecki ?]	18.2d (1773 [?])	983
A. Fischer	<i>Cassatio</i> [A]	M. Podgorski (W. Hajek – Sulejów)	1764	1011
Q. Gasparini	<i>Trio ex Dis-dur</i> [Es]		18.me	999
J. Gołąbek	<i>Sinfonia</i> [D]	L. Wiecki [J. Gołąbek – autograf ?]	18.2d (1777 [?])	938
C. H. Graun (F. Benda [?])	Uwertura do opery: <i>L'Europa galante festa teatrale</i>	J. W. Bourian	1762	918/1
C. H. Graun	<i>Trio</i> [G]	J. W. Bourian	1764	997
J. Adam [?] (C. H. Graun); (I. Malzat [?])	<i>Symfonia Prima</i> [F]		18.2d	928/1
J. G. Graun	[Symfonia F ?]		18.2d	1053 [dawna 960]
P. Guglielmi	<i>Synfonia ex D</i>	D. Gorączkiewicz	1777	946
P. Guglielmi	<i>Symphonia</i> [D] [uwertura do drama giocosa <i>Li Rivali Placati</i>]	L. Wiecki	1777 [?]	939
J. Haydn	<i>Symphonia</i> Symfonia C-dur, nr 9 [Hob. I: 9]	J. W. Bourian	1764	920/2
J. Haydn	<i>Cassatia - Quadro</i> [Cassatio D; Hob. II: A2]	J. W. Bourian	1769	924/2
J. Haydn [?]	<i>Symphonia 1ma in D#</i> [brak w Hob.]	J. W. Bourian	1769	924/1

KOMPOZYTOR	TYTUŁ	KOPISTA, POSESOR	DATA	SYGN.
J. Haydn [?] [L. Hofmann ?]	<i>Simphonia ex Dis</i> [Symfonia Es Hob. I: 19]	J. Bourian	06. 1771	930
J. Haydn	<i>Cassatia</i> [C] [Hob. III:6-c.]	L. Wiecki	18.2d	1012
J. Haydn (A. Fils)	<i>Ex A Symfonie</i> [Hob. II: 38.A.]	(L. Wiecki [?])	18.2d	947/a
L. Hofmann	<i>Divertimento</i> [A]	(L. Wiecki [?])	18.2d	1013/2
A. Ivanschiz	<i>Divertimento</i> [G]		18.2d	1013/1
A. Ivanschiz	<i>Symphonia Ex C</i>	L. Wiecki (<i>Ex rebus Jacobi Gollumbek</i>)	18.2d	943
A. Ivanschiz	<i>Symphonia á 4 vocibus</i> [D]	L. Wiecki	18.2d	936
A. Kammel	<i>Symphonia</i> [D]	Józef Harszel [?], P. Koperzyński [?], Dominik Plewiński [?]	1769	923
A. Kammel	[Trio Es]	[A. Wentzel ?]	18.me	996
C. Kreith	<i>Duetto in G</i>	P. Żychliński	18.2d	989
A. Laube [K. Kohout ?]	<i>Simphonia ex D#</i>	J. W. Bourian	11.08.1763	919
A. Laube	<i>Trio</i> [G]	A. Wentzel (L. Wiecki)	18.2d	1004
L. Marescalchi	<i>Sinfonia</i> [D]		1774	928/3
A. Neumann	<i>Symphonia ex C</i>	L. Wiecki <i>Patris Osmundi Schwartz Minorita</i>	1777	944
A. Neumann	<i>Trietto</i> [Trio B]	L. Wiecki	1785 [?]	1003
A. Neumann	<i>Trio ex F-dur</i>	<i>Possesor Niegardowski</i> [?]	18.2d	1005
G. Paisiello	<i>Symphonia</i> [D] Uwertura do opery <i>La Disfatta di Dario</i>	L. Wiecki	18.2d (po 1776)	945
V. Pichl [A. Rosetti]	[Symfonia Es], ZakP 24, op. 1/6		18.2d	1033
T. Prota	<i>Divertimento a Tre</i> [B]	L. Wiecki	ca 1785	1014

KOMPOZYTORZY MUZYKI INSTRUMENTALNEJ W ARCHIWUM OPACTWA CYSTERSÓW 199

KOMPOZYTOR	TYTUŁ	KOPISTA, POSESOR	DATA	SYGN.
G. Pugnani (P. Nardini)	<i>Trio</i> [G]		18.2d	1001
I. Raimondi	[Duetto B-dur, Op. 4 nr 1.]		18.ex	990/1
I. Raimondi	[Duetto Es-dur, Op. 4 nr 4.]		18.ex	990/2
I. Raimondi	[Duetto a-moll/A-dur, Op. 4 nr 6.]		18.ex	990/3
A. Sacchini	<i>Symphonia</i> [D] Uwertura do oratorium: <i>Le Nozze di Ruth</i>	<i>Procuravit</i> <i>E. Dymkiewicz</i>	18.2d	950
G. B. Sammartini	[Trio A-dur]	<i>Fr. E. Dymkiewicz</i>	18.2d	1036
G. B. Sammartini	[Trio G] nr 1		18.2d	1037/1
G. B. Sammartini	[Trio A] nr 2		18.2d	1037/2
<i>Schir</i> [oli], G. Sciroli [Schirol, Scivoli, Siroli]	<i>Symphonia ex C Duro</i>	J. W. Bourian	1764	920/1
A. Schmidt	<i>Symphonia</i> [A]	L. Wiecki	18.2d [1777]	940
F. Schwindl [Schwindel]	<i>Sinfonia a Vocibus</i> 6. [D, op. 2 nr 1]	<i>Ex Rebus O. Stocki, procuravit E. Dymkiewicz, scripsit J. Seemann</i>	22.07.1777	934
J. G. Seyfert [Seifert]	<i>Trio ex G#</i>	E. Dymkiewicz	1781	1002/1
J. G. Seyfert [?]	<i>Trio ex F</i>	E. Dymkiewicz	1781	1002/2
J. Stamitz	<i>Symphonia</i> [D] WoIS I. D-6	L. Wiecki	18.2d	935
G. B. Toeschi	[Trio A]		1766	1034/1
G. Ch. Wagenseil	<i>Imo Trio</i> [D]		18.me	1031/1
G. Ch. Wagenseil	<i>Trio Zdum</i> [Es]		18.me	1031/2
J. B. Vanhal	<i>Concerto</i> [G] [WeiV 2b. G2]	J. R.	18.2d	982

BIBLIOGRAFIA

- BERETHS Gustav: Lang, Johann Georg, w: *Neue Deutsche Biographie*, 13 (1982), s. 540, wydanie internetowe: <http://www.deutsche-biographie.de/pnd130344885.html> (dostęp: 16.05.2016).
- Biographisch-Bibliographische Quellen-Lexikon der Musiker und Musikgelehrten der christlichen Zeitrechnung bis zur Mitte des neunzehnten Jahrhunderts, red. Robert Eitner, t. 1-10, Leipzig: Breitkopf & Härtel 1899-1904 (reprint Graz 1956).
- BROOK Berry S.: *The Breitkopf thematic catalogue. The six parts and sixteen supplements 1762-1787*, New York: Dover Publications 1966.
- BYCZKOWSKA-SZTABA Jolanta: *Muzykalia w zbiorach cysterskich na Pomorzu*, w: *Biblioteki i skryptoria cysterskie na Pomorzu*, red. Alicja Słyszewska, Pelplin: Wydawnictwo „Bernardinum” 2008, s. 133-149.
- BYCZKOWSKA-SZTABA Jolanta: *Rękopisy i druki muzyczne z XVIII wieku w zbiorach Archiwum Opactwa Cystersów w Krakowie-Mogile. Katalog tematyczny*, Warszawa: Biblioteka Narodowa 2013 (wydanie elektroniczne w formacie PDF na płycie CD).
- CHYBIŃSKI A.: Jan Waclaw Burian, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 3, red. W. Konopczyński, Kraków: Polska Akademia Umiejętności 1937, s. 137.
- DAVIS Shelley G., [Johann Georg Lang. Thematic index], w: *The Symphony 1720-1840: a comprehensive collection of full scores in sixty volumes*, red. Berry S. Brook, New York-London: Garland 1986, s. 344-348.
- Die Musik in Geschichte und Gegenwart. Personenteil*, t. 1-17, red. Ludwig Finscher, Kassel: Bärenreiter 1999-2007 (hasła personalne w artykule).
- DOWNS A., *The symphonies of Friedrich Schwindl* (diss.), New York 1973.
- Encyklopedia muzyczna PWM. Część biograficzna*, t. ab – w-ż, red. Elżbieta Dziębowska, Kraków: Państwowe Wydawnictwo Muzyczne 1979-2012 (hasła personalne w artykule).
- Encyklopedia muzyki*, red. Andrzej Chodkowski, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2001 (hasła przedmiotowe w artykule).
- GEIRINGER Karl: *Haydn*, przeł. Ewa Gabryś, Kraków: Państwowe Wydawnictwo Muzyczne 1985.
- GÉRARD Yves: *Thematic, bibliographical and critical catalogue of the works of Luigi Boccherini*, London: Oxford University Press 1969.
- GRAVE M., *First-movement form as a measure of Dittersdorf symphonic development*, Vol. 2 (diss., New York University, typescript), New York 1977.
- HENZEL Christoph: *Graun-Werkverzeichnis: Verzeichnis der Werke der Brüder Johann Gottlieb und Carl Heinrich Graun* (2 vol.), Beeskow-Berlin: Ortus Musikverlag 2006.
- HOBOKEN Anthony van: *Joseph Haydn. Thematisch-bibliographisches Werkverzeichnis* (vol. 1: Instrumentalwerke, vol. 2: Vokalwerke, vol. 3: Register, Addenda und Corrigenda), Mainz: Schott 1957 (vol. 1), 1971 (vol. 2), 1978 (vol. 3).
- IDASZAK Danuta: *Grodzisk Wielkopolski. Katalog tematyczny muzykaliów*, Kraków: Musica Iagellonica 1993.
- JENKINS Newell: *Thematic catalogue of the works of Giovanni Battista Sammartini. Orchestral and vocal music*, Cambridge: Harvard University Press 1976.
- JOCHYMCIK Maciej: *Muzyka religijna u progu klasycyzmu. Amandus Ivanschiz OSPPE, Musica Claromontana – Studia 5*, Lublin: Polihymnia 2014.
- KACZMARCZYK Kazimierz, KOWALSKI Grzegorz: *Katalog Archiwum Opactwa Cystersów w Mogile opracowali Dr. Kazimierz Kaczmarczyk i X. Gerard Kowalski Zak. Cyst.* Wydawnictwo Sekcyi Archiwalnej Krajowego Grona Konserwatorskiego w Krakowie Nr. 1 z zasiłkiem OO. Cystersów w Mogile 1919.
- Katalog RISM, w: <https://opac.rism.info> (dostęp: 25.04.2016).

- KIMBALL C.G., Leopold Hofmann. Thematic index, w: The Symphony 1720-1840. Reference Volume: Contents of the Set and Collected Thematic Indexes, red. Berry S. Brook, New York: Garland 1986, s. 316-327.
- KIMBALL C.G., The Symphonies of Leopold Hofmann (1738-1793). Thematic catalogue of the symphonies of Leopold Hofmann, (Ph.D. diss., typescript), Columbia University 1985.
- KNAPE Walter: Bibliographisch-thematisches Verzeichnis der Kompositionen von Karl Friedrich Abel (1723-1787), Cuxhaven: Ad Portam Edition 1971.
- KOŁODZIEJCZYK Iwo: Opactwo w Mogile, w: Szlakiem cystersów. Małopolska – Południe. Przewodnik, red. Hugo H. Leszczyński, Kraków: Opactwo Cystersów w Mogile 1999.
- LEE Douglas A.: Franz Benda (1709-1786), a thematic catalogue of his works, New York: Pendragon Press 1984.
- MACIEJEWSKI Tadeusz: Kultura muzyczna cystersów w Polsce od średniowiecza po barok, „Nasza Przeszłość” 1994 nr 83, s. 505-512.
- MĄDRY Alina: Historia muzyki polskiej, t. 3, Barok. Część 2: 1697-1795. Muzyka religijna i jej barokowy *modus operandi*, Warszawa: Sutkowski Edition Warsaw 2013.
- MENNICKE Carl: Hasse und Die Brüder Graun als Symphoniker, Leipzig: Breitkopf & Härtel 1907, reprint (German Edition) Nabu Press 2010.
- MROWIEC Karol: Katalog muzykaliów gidelskich. Rękopisy muzyczne kapeli klasztoru gidelskiego przechowywane w Archiwum Prowincji Polskiej OO. Dominikanów w Krakowie, Kraków: Archiwum Prowincji Polskiej OO. Dominikanów 1986.
- OESTREICH Reinhard: Verzeichnis der Werke Christoph Schaffraths, Beeskow-Berlin: Ortus Musikverlag 2012.
- PODEJKO Paweł: Katalog tematyczny rękopisów i druków muzycznych kapeli wokalnie-instrumentalnej na Jasnej Górze, „Studia Claromontana” 12 (1992).
- PRZYBYSZEWSKA-JARMIŃSKA Barbara: Historia Muzyki Polskiej, t. 3, Barok. Część 1: 1595–1696. Warszawa: Sutkowski Edition Warsaw 2006.
- REISS Józef: Gorączkiewicz Wincenty, w: Polski Słownik Biograficzny, t. 8, red. K. Lepszy, Wrocław–Kraków–Warszawa: Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich, Polska Akademia Nauk 1959-1960, s. 291.
- ROBINSON Michael F.: Giovanni Paisiello: a Thematic Catalogue of his Works. Vol. 1: Dramatic Works, New York, 1991.
- SCHOLZ-MICHELITSCH Helga: Das Orchester- und Kammermusikwerk von Georg Christoph Wagenseil. Thematischer Katalog, Tabulae Musicae Austriae, Wien: Böhlau in Komm. 1972.
- SEHNAL Jiří: Hudba v Olomoucké katedrále v 17. a 18. století, Brno: Moravské Muzeum 1988, s. 45-50.
- SMOLAREK Dariusz: Katalog tematyczny muzykaliów z klasztoru pijarów w Podolińcu * Thematischer Katalog für Musikalien aus dem Piaristen-Kloster in Pudlein, RISM Serie A/II, Lublin: Wydawnictwo KUL 2009.
- STRÓŻYŃSKA Beata, Symfonia w XVIII-wiecznej Polsce. Teoria, repertuar, cechy stylistyczne, Łódź: Akademia Muzyczna im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi 2015.
- SWARYCZEWSKA Katarzyna: Kapele klasztorne, w: Słownik muzyków polskich, t. 1, red. Józef Chomiński, Kraków: Państwowe Wydawnictwo Muzyczne 1964, s. 247-256.
- SZUJSKI Józef: Wiadomość historyczna o Mogile, w: Monografia Opactwa Cystersów we wsi Mogile opracowana i pamięci ubiegłych w r. 1864 pięciuset lat istnienia Akademii Krakowskiej poświęcona przez Towarzystwo Naukowe Krakowskie, Kraków: Drukarnia C.K. Uniwersytetu Jagiellońskiego 1867, s. 5-24.
- The New Grove Dictionary of Music and Musicians, Second Edition, red. Stanley Sadie, John Tyrrel, t. 1-29, London: Oxford University Press 2001.

- WARBURTON Ernest: The collected works of Johann Christian Bach (1735-1782). Vol. 48. Part One. Thematic Catalogue [of works by J. C. Bach], New York–London: Garland 1999.
- WEINMANN Alexander: Themen-Verzeichnis der Kompositionen von Johann Baptiste Wanhal, 2 vol., Wiener Archivstudien, Wien: Musikverlag L. Kren 1987.
- WENDT Matthias, Die Trios der Brüder Johann Gottlieb und Carl Heinrich Graun, Bonn [b.w] 1983.
- WOLF Eugene K.: The symphonies of Johann Stamitz. A study in the formation of the classic style, Utrecht: Bohn, Scheltema & Holkema 1981.
- WYRWA Andrzej Marek: Rozprzestrzenianie się cystersów w Europie Zachodniej i na ziemiach polskich, w: Cystersi w kulturze średniowiecznej Europy, red. Jerzy Strzelczyk, Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM 1992, s. 25-54.
- ZAKIN Anita: [Václav Pichl. Thematic index]. The Symphony 1720-1840: a comprehensive collection of full scores in sixty volumes, New York: Garland 1986, s. 416-423.
- ŻÓRAWSKA-WITKOWSKA Alina: Muzyka na dworze i w teatrze Stanisława Augusta, Warszawa: Zamek Królewski w Warszawie 1995.

KOMPOZYTORZY MUZYKI INSTRUMENTALNEJ
ZACHOWANEJ W ARCHIWUM OPACTWA CYSTERSÓW W KRAKOWIE-MOGILE.
PROBLEM ATRYBUCJI

Streszczenie

Na ziemiach osiemnastowiecznej Rzeczypospolitej, w wielu klasztorach istniały muzyczne kapele wokально-instrumentalne. Ich repertuar składał się w dużej mierze z utworów przeznaczonych na liturgię jak i na nabożeństwa. Interesującym zjawiskiem jest fakt, że oprócz muzyki religijnej, kapele kościelne posiadały w swoim repertuarze również utwory czysto instrumentalne. Do jednego z najliczniej i dobrze zachowanych zasobów z taką muzyką należy zbiór muzykaliów znajdujący się w Archiwum Opactwa Ojców Cystersów w Krakowie-Mogile (nazwa łacińska klasztoru *Clara Tumba*).

Przedstawiona w artykule problematyka wskazuje, że w zbiorze muzykaliów cysterskich z Krakowa-Mogile na 87 utworów instrumentalnych tylko 19 jest anonimowych, z tego 6 kompozycji o niepewnej atrybucji. Zasoby nutowe obejmują 68 imiennych utworów instrumentalnych, które pochodzą z następujących ośrodków muzycznych (dla przykładu zostaną podane nazwiska tylko niektórych kompozytorów): mannheimskiego (J. Stamitz, A. Fils, G.B. Toeschi), berlińskiego (F. Benda, bracia C.H. Graun i J.G. Graun), drezdeńskiego (J. Adam), czeskiego (F. Brixl, A. Laube, A. Neumann), wiedeńskiego (G.Ch. Wagenseil, K. Ditters von Dittersdorf, J.B. Vanhal, V. Pichl, J. Haydn, L. Hofmann), londyńskiego (C.F. Abel, J.Ch. Bach, A. Kammel, I. Raimondi), włoskiego (a szczególnie Neapol – P. Anfossi, P.A. Guglielmi, G. Paisiello – i Mediolan – G.B. Sammartini) oraz polskiego (J. Gołębek, A. Fischer).

Zachowany zbiór muzykaliów klasztoru cystersów mogińskich jest doskonałym przykładem reprezentatywności repertuarowej (orkiestrowej i nie tylko) jednego z ważniejszych ośrodków muzycznych osiemnastowiecznej Rzeczypospolitej i liczącego się w tym czasie zespołu.

Słowa kluczowe: muzyka instrumentalna XVIII wieku; kompozytorzy XVIII wieku; kultura muzyczna zakonu cystersów; repertuar muzyki instrumentalnej klasztoru cystersów w Krakowie-Mogile.